

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ה'תשס"ו

מאמרים נבחרים ממשכיות המדה, שווים לכל נפש מכוונים ומדוממים
מכתבם וכלשונם מותר הספרים הקדושים

ויצא

זהר המבאר
הקתר והקמור

הושאת ושיבת אביר ועמ"ק
מיסדות אור מאור שמחה נהדיה
על שם ב"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחנידיא זע"א

מקהודרת במ"א

אזר בתהלת הת"ך בהפעג קדך!

נ"ך מקראות מוקרות

25 מנבים מירימ נופים

אוד האולה לשרך לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

ויצא

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

על פסוק 'שְׂוִיתִי ה' לְנֶגְדֵי תְמִיד', 'שְׂוִיתִי' - לְשׁוֹן הַשְּׁתִּיאוּת, בֵּין ה' -
בֵּין שְׂמִתְנַהֵג עִמִּי בְּמִדַּת הַרְחִמִים, וּבֵין 'לְנֶגְדֵי' - וּבֵין שְׂמִתְנַהֵג עִמִּי
בְּמִדַּת הַדִּין חָס וְשָׁלוֹם שֶׁהוּא נֶגֶד רְצוֹנִי, הַכֹּל שָׁנָה אֶצְלִי, תְּמִיד אֲנִי
מְקַבֵּל בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה

(דברי שלום - שופטים)

אוצר פניני החסידות

- א **נעם אליעזר** | הדייק במה שלא נאמר ונאספו 'הרועים' אלא 'העדרים'
 - א **באורו של חמה** | 'עקב' מרמז על עינו העננה
 - ב **שפע חיים** | צדיקי אמת בכל הדורות החיוקי עצמם תמיד לגרועים מכל | ענותנותו של בעל הדברי חיים זיע"א
 - ג **פתוחי חותם** | מעלת המשפיע עצמו בדברי תורה קדם השכיבה
 - ה **שושנת העמקים** | מעשה אבות סימן לבנים ביצד היא הדרך הראויה
 - ו **מי השילוח** | לא יפל לב האדם דעתו בראותו שצריך לעסק לפרנסה ובדברים גשמיים, כי גם כזה יש עבודת השם יתברך
 - ז **אמרי נעם** | דרך היצר ההעלות על לב האדם בעת התפלה כמה רחוק הוא מהשם יתברך ואיר יעז להתפלל
 - ח **באר מים חיים** | חזוק עצום ונקמה לכל בעל יסורין
 - ח **שפת אמת בערוזאן** | בית הנקטת ובית המדרש הם מקדש מעט ויש בהם השראת השכינה
 - ט **תורה אור** | 'צחק' רמז לחצוק והתענוג שיתגלה לעתיד לבוא על ידי עבודת הברורים והתהפכות החשך לאור
 - ט **אור התורה** | כאשר הצדיק דורך על הארץ היא מזמרת ומשפחת לבוא יתברך
 - ט **מבשר צדק** | אפלו אם יחיה האדם כמה מאות שנים לא יוכל לגמר את המסל עליו, אר פאשר מלמד את בני ותלמידיו גם כל מעשיהם יחשבו לזכותו
 - יב **מכלל מצוין** | טעם נתינת פדיון נפש לצדיק | פאשר האדם הוא קרובו של הצדיק יכול לפעל עבורו אף ללא נתינת פדיון
 - יג **מור"ש מבעלזא** | באור גאה מדוע העדיף לכן לתת את רחל ליעקב מאשר לתתה לאיש אחר
 - יג **משנת הרמ"ל** | השמחה משפרת את כל הדלתות והמחצות והקתלים ופועלת יותר מאשר הדמעות
 - יג **נחלת המשנה** | דוקא יוסף שבה למראה עיני הבריות איש העולם הזה יכל להיות כנגד עשו
 - יד **לקוטי שיחות** | האבות הן הן המרובה - תכונת האבות ומדותם בחסד וגבורה היה מפני שהיו מרובה למדה זו בשמים
 - טו **אמרי פנחס** | אין לטרם להשיג השגות עליונות אלא יש לעבד את השם יתברך בתמימות ואם יחיה ראוי יזכה
 - טו **מוחשף הלבן** | התעוררות להאלה בדרך האחרון
 - טו **שערי תשובה** | השגת הקדושה בהדרגה - בעליה פסלם
 - טז **שם משמואל** | לב של כל יהודי יכול להיות בית אלקים ואפלו מי שלבו לב אבן
 - יז **בית ישראל** | אסור להתאש מלנסות בעבודת הבורא
 - יז **ישמח ישראל** | יעקב תשן תפלת ערבית - שתהיה יכלת להתפלל אף בעת שהדעת מערבת
 - יז **אהבת שלום** | בשבת יכולים לבקע רקיעים ואוירים בתפלה וחרון האף חולף והולך
 - יז **תורת אבות** | לא עת האדם המקנהו אין עת לאסוף קניני העולם הזה
- אוצרות גאוני הדורות**
- יז **רבי ראובן אבן צור זצ"ל** | יעקב פחד מבטול תורה
 - יח **נפתלי שבע רצון** | כשהחלה קפיצת הארץ עלו מלאכי ארץ ישראל למעלה והצריך יעקב אבינו לשמירת הקדוש ברוך הוא
 - יח **עוללות שמואל** | לא שרתה הסטרא אחרא בהר המוריה כיון שבבגדיה העולם היה לבית תפלה להקב"ה
 - יט **פני יוסף** | יעקב בקש מה' לשא אשה כדי להשמר מהסטרא
 - יט **תמדת ישראל** | ראשו ורובו של יעקב אבינו נשאו את רגליו
 - כ **מנחת יהודה** | הוכחת הרועים ששולם ללבו מפר שרחל רועה את הצאן
 - כ **נפש טובה** | לאה ורחל היו אחיות רק מצד לבן אביהם ולפיכך לא נאסרו ליעקב משום אסור אכיות
 - כ **מלא העמר** | שמירת האבות את התורה רק בארץ ישראל
 - כא **בני יוסף** | בזכות צדקותה של לאה זכתה בבנים
 - כא **בית אהרן** | חסרון מעלת 'המתפלל על חברו תחלה'
 - כב **ישועות יעקב** | למידת דרכי הרמאות מלכו
 - כב **בית אשר** | כגלת היסורים מאהבה מעוררת ישועה
 - כב **פני מבין** | הדין פלו לחובה יוצא וזאי
 - כב **ידך יעקב** | ורמאותו של לבן לקרות שם לעדות המצבה בלשון ארמי
 - כג **תורת חיים** | תשן יעקב תפלת ערבית כיון ששקעה עליו תהמה שלא בעותה ועבר זמן מנחה
 - כג **יסוד יוסף** | הנקעת כח השמאה המתקייאה את האדם בלילות
 - כד **ראשי בשמים** | נמנע יעקב אבינו לישן בבית עבר מפאת שצדיו לא תשן תפלת ערבית המגנה מהמזיקים
 - כד **בית אלהים** | רמז תפלת ערבית להתחזק בעבודת ה' בימי הזקנה
 - כד **נתיבות עולם** | שעבוד הנפש להקב"ה בתפלת ערבית
 - כד **שערי קדושה** | להתחזק בכונת תפלת ערבית כדי להנצל מהמזיקים הרוצים לשפן על האדם
 - כה **מתן סופר** | כח תפלת מעריב לפעל אף בשעה שתוב חדה מנחת על צוארו של האדם
 - כה **מעשי צדיקים**
 - לג **ספיר ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה
 - לז **זוהר הקדוש** | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת ויצא

מעלת העונה

נעם אליעזר

רבי אליעזר זסיא מסקולען זיע"א
הדיוק כמה שלא נאמר ונאספו 'הרועים' אלא
'העדרים'

וְנֹאסְפוּ שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל
פי הבאר והשקו את הצאן וגו' (כ ט א).
מוסר נעים זה רמז הפתוב כאן, דלא אמר
וְנֹאסְפוּ 'הרועים' וגללו, אלא וְנֹאסְפוּ
'העדרים' וגללו.

הפועל פעלה גדולה וקשה אל יתגאה לומר
שפעל זאת בכחו אלא יכיר ברחמי ה' שעזרוהו

לְהַשְׁמִיעֵנוּ, דכאשר אדם פועל איזו פעלה
רבה, כגון שגולל אבן קשה
וכדומה, אל יתגאה לחשב שבכחו עשה זאת.
אֵלָּא יזכר פי הקדוש ברוך הוא הוא הנותן
כח לעשות חיל, והאדם אינו אלא הקלי
שעל ידו רחם ה' להושיע ולהשקות את
הבהמות.

וַיְהִי בעיניו כאלו הבהמות בעצמן גללו
את האבן ושתו מהבאר, דהבהמה
אם היתה עושה זאת בעצמה לא היתה מתגאה,
פי אין לה דעת לחשב שמכחה עשתה זאת.
כן ידע האדם גם כן, שאין לו מה להתגאות,
פי הוא רק הקלי שעל ידו נפעלת הפעלה
מאת ה':

באורו של חמה

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א
'עקב' מרמוז על ענין העונה

וַיֵּצֵא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח ט).
'יעקב' הוא סוד העונה, על דרך הפתוב

'עקב עונה יראת ה' (משלי כב ד).

עונה פסולה

וְהָנָה הסטרא דמסאבותא, כשהיא צריכה, יש
לה גם עונה שהיא פסולה, שצריכים
להזהר מלהשתמש בה.

יעקב אבינו נזהר מעונה פסולה

וַאֲכַן מצינו אצל יעקב שנוהר מכה, כמאמר
הפתוב עליו 'וידו אחזת בעקב עשו'
(כח טו), דהינו שעכב את העונה [ב'עקב'] פסולה
של עשו, שעונה כזה לא היה לרוחו.

על ידי עונה 'וילך חרנה' - נסתלק החרון
אף

וַיֵּשׁ לפרש הפסוק שלפנינו בענין זה: **וַיֵּצֵא**
יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע, 'באר שבע' בגימטריא
'מדת עונה' (אגרת הרמב"ן), יעקב היה אחוז
במדת העונה, ועל ידי זה וילך חרנה, גרש את
החרון אף.

עַל ידי עונה יעזר השם יתברך שהחרון אף
יסתלק, אין לנו כבר כל כך הרבה כח,
אנחנו כבר כל כך הרבה זמן בגלות.

מאיסות מדת הגאון והגוהים אחריה

הָרִי מדת הגאון הוא מדה מאד מאוסה,
ונקבל בכך כל אלו הרודפים תמיד אחר
הכבוד, כ'עליה' ו'הקפה' מכבדת, וכדומה.

מעשה מכבל האוהב ישראל ויע"א

וּמִסְפָּר על האפטרער רב והרב הקדוש רבי
אברהם יהושע העשיל זי"ע בעל
אוהב ישראל], שהגיע פעם לעיר אחת, והציעו
לו שני אכסניות.

הָרִאשׁוֹנָה היתה היתה מפארת ומרוחת אכל
הבעל הבית היה בעל גאון,
והשניה לא היה כל כך קפודמו, אמנם הבעל
הבית היה שפל ברוך אף שהיה איש פשוט.

וכראות זאת הרבי רבי יונתן אמר: אוי לי, פני אני הנה ברצוני לעמוד אצל האדם הלזה בשעת התפילה שחשבותי שהוא הגון וטוב, ולבסוף בשביל קצת כבוד הוא כועס כל כך.

וכאשר חזר היהודי הנה למקומו, שאלו הרבי רבי יונתן: ליבער יוד, אני רציתי לעמוד על דרך שחשבותי שאתה הגון, ולבסוף בשביל קצת כבוד, עלתה פנה וקנה, אתה כועס כל כך.

ענה האיש: לעולם אני ענו, רק כלפי הרבוננו של עולם, אבל לא כלפי האיש הריק הנה, הגבאי הנה...

וזהו נדרש מאתנו, להכיר 'באפס מה' בשפלות עצמנו, להכיר את עצמנו ולא לרמות עצמנו.

וכאמור על די ענוה זוכים לניגוף חרנה', הדינים נמתקים ברחמים וחסדים. ויהי רצון שנוקדה לכה במהרה, אמן.

שפע חיים

בני קהילת אל יהודה מצאנו זיע"א

צדיקי אמת בכל הדורות החזיקו עצמם תמיד לגרועים מכל | ענותנותו של בעל הדברי חיים זיע"א

הנה דרך האמת מצדיקי האמת מאבותינו הקדושים היתה, ששאפו בכל לבם להכיר את ערך עצמם, ותמיד היה ברור אצלם שהם הגרועים מכל הקהל.

וכמו שזקני הקדוש הדברי חיים זיע"א אמר פעם: בכל העולם פלו אין נשמה פה ערמה פמוני.

וכאשר ראו על יהודי איזה חטא או פגם מיד תלו זאת בעצמם, באמרם רק

ושאלו את הרב הקדוש איפה ברצוני להתאכסן, וענה: 'אצל השני', ושאלוהו: 'מדוע, הלא לראשון יש דירה יותר מרוחמת'.

וענה, שאצל הבעל גאון 'אומר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור במקום אחד' (סוטה ה:), ואם הקדוש ברוך הוא לא יכול להיות אתו ביחד, האם אני פן איכל לדור אתו, אמתקה, וכו'.

הרוחף אחר הכבוד נמאס בעיני הכרית

ובאמת, מי שרוחף אחר הכבוד ועושה פעולות להשיג את הכבוד, הרי האמת הוא שעל ידי זה הכבוד נאכד ממנו לגמרי, עד שאם אכן היו אנשים שהחזיקו ממנו במקצת, הרי פאשר הם מבחינים בכה שהוא רודף אחר הכבוד, מיד נפסל הוא בעיניהם ואינם מחזיקים יותר ממנו.

הרוחף אחר הכבוד מפסיד יותר מאשר מרויח

וכן אני, כשהנני מריח באדם שהוא רודף אחר הכבוד, אם לפני זה עוד החזקתי ממנו במקצת, הרי לאחר מכן הוא מאבד אצלי את החן לגמרי, איני יכול לסבל זה. ה'רודפי' אחר הכבוד, אלו היו יודעים פמה שהם מפסידים... הם מקלקלים לעצמם, הרבה יותר ממה שהם מרויחים.

מעשה מרבי יונתן אייבשיץ זיע"א

מספרים שהגאון הקדוש הרבי רבי יונתן [אייבשיץ] זיע"א [בעל המערות רבש] איקלע פעם לעירה פלונית לימים הנוראים, ובקש מהגבאי שיתן לו מקום בתפילה ליד היהודי הגון, ומלא רצונו. והרבי רבי יונתן נהנה ממנו.

ובקריאת התורה נתנו ליהודי הנה איזה עליה, 'רביעי' או 'הוספה', והלה החל להתרגז ובה את הגבאי פאחד הריקים וצעק עליו.

אף חטא קל לעוון ופשע גדול יחשב. וכמו שכתב התשב"ץ אינו דומה החוטא בפלטרין של מלך לחוטא חוצה לו.

הרה"ק מוויטעבסק זיע"א היה חותם 'השפל באמת'

ובכפרט הרב הקדוש הרבי רבי מנדל מוויטבסק זי"ע שהיה חותם עצמו 'השפל באמת', בטוח היה בעצמו שאין הוא זכאי להיות מרואי פני המלך, ולפיכך שמו פעמיהם לעבר ערי הגליל אשר בקצה ארץ ישראל המה.

מי ש'סלם מצב ארצה' בענוה אות הוא כי 'ראשו מגיע השמימה'

וזה פונת הפתוב. ויחלם והנה סלם מצב ארצה, הינו פאשר האדם חושב שמשפל עד לעפר הוא ואין בידו שום לחלוותית של תורה ומצות, זהו הסימן כי וראשו מגיע השמימה, שמעלתו גדלה עד שמי השמים.

'מלאכי אלקים' – הצדיקים 'עלים' בעבודתם על ידי 'יורדים בו' – מדת ענוה

והנה מלאכי אלקים עלים, מלאכי אלקים אלו הצדיקים, היאך הם מתעלים בעבודתם, על ידי יורדים בו, פיון שתמיד נדמה לו כאלו שנופל ויורד ממדרגתו, וכעניו הוא הגרוע מכל האדם אשר על פני האדמה, ולזה הוא זוכה להתעלות יותר:

הנהגת האדם בלילה

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

מעלת המשביע עצמו בדברי תורה קדם השכיבה

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש (כח י"א).

אמשר לפרש הפסוקים האלה בדרך רמז, בהקדים במה שאמרו רז"ל (ברכות יד.)

עונתי הם שגרמו לאותו אדם שנכשל בהטאו וכו'.

יצדיקי אמת כל ימיהם היו בלבם בשפלות עצמה, ותמיד בהאי פחדא הוו יתבו שלא יצאו ידי חובתם כלפי בוראם ויוצרים.

והם זכו למדרגה אמתית של ענוה, שלא היו צריכים ללמד בספר ראשית חכמה כדי לזכות למדרגת ענוה, אלא כל כך היו פחותים ושפלים בעיני עצמם עד שהיו צריכים להתאמץ למצא זכות לעצמם בכדי שלא יהיו נתקם לגמרי משרש מחצבתם.

תלמידי הבעל שם טוב שלא עלו לארץ ישראל – מחמת שהחזיקו עצמם שאינם ראויים לכך

ובזה נראה לי לתת טעם לתלמידי הבעל שם טוב שלא עלו לארץ הקדש, שהאמינו בעצמם שאין הם ראויים לקדשת הארץ.

והבעל שם טוב בעצמו, מסר נפשו לעלות לארץ ישראל, מחמת שרצה לפעל למען הגאולה השלמה, אולם מן השמים עכבו בידו ולא עלתה לו.

תלמידי הבעש"ט שעלו לארץ ישראל התגוררו בצפת ולא בירושלים מפני שהחזיקו שאינם ראויים לקדשתה

וכן אותם התלמידים שעלו ובראשם הרב הקדוש הרבי רבי מנדל מוויטבסק זי"ע, אוו למושב להם את הערים צפת וטבריה והעדיפו אותם על פני ירושלים עיר הקדש.

ואם כי החתם סופר בהספדו על ההרוגים ברעידת האדמה בצפת אומר כי קנאת ירושלים עשתה זאת יען כי כלם נסעו לגור בצפת וטבריה וירדה ירושלים מכבודה.

אולם ברור אצלי כי אותם קדושי עליונים טעמם ונמוקם אדם, כי פחדו מקדשת ירושלים, והחזיקו עצמם שאינם ראויים לגור בהיכלו של מלך, כי שמה במקום מושב המלך

נושאים בפרשת ויצא

במקום ההוא.] וקדם השנה ויפגע במקום, מתחנן לה' בדברי תחנונים ובקריאת שְׁמַע וכו'ודוי על משתו, ואחר כך וילן שם כי בא השמש, היא הנשמה שִׁמְסִילָקַת מִמֶּנּוּ בְּשִׁכְבוֹ.

ואף על גב שִׁקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע וְהוּדוּי עַד גְּמִירָא, עם כל זה ויקח מאבני המקום, הם הרהורי תורה, לפי שהתורה נקראת 'אבן', כמו שִׁנְאָמֵר (שמות לא יח) 'לחת אבן', וְשָׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַיָּא, לפיכך אָמַר מֵאֲבָנֵי הַמְּקוֹם.

ומה שכתב אבני לשון רבים, לרמז על שתי תורות, תורה שכתב ותורה שבעל פה, זה הצדיק מהרהר הנה בשתייהן ומתוך הרהרן לן, וזהו וישם מראשתי וישכב במקום ההוא.

ומה שכתב במקום ההוא, לרמז על מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (וזהר ח"ג ק"ט.) דבשעת שכיבה צריך למסור נפשו למקום בדרך פקדון באומרו 'בדרך אפקיד רוחי' (תהלים לא ט):

העושה כן נשמתו עולה למעלה **[ויחלם]** והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו.] וכיון שהצדיק עושה כל התקון הנה, נשמתו עולה למעלה ואין החיצונים דוחים אותה, רק עולה דרך סלולה בלי מכשול למעלה להנות מזיו השכינה.

וזהו ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה, כלומר דרך סלולה ממטה למעלה אין מעכב, והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו, אינה פוגעת כי אם במלאכים קדושים משרתי אלהים:

השכינה מברכת את הנשמה

[והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתנה ולזרעך.] והנה זרעך מעפר הארץ וגו'.

דהמתפלל כראוי ומשביע עצמו מדברי תורה ולן, נשמתו תמצא דרך סלולה לעלות למעלה ואין החיצונים דוחים אותה, והשכינה מברכת אותה בליה בעלותה למעלה.

קימה בחצות

וצריך גם כן האדם להיות זהיר לקום בחצות לילה להשתתף בצער השכינה, כפי שיהא גמנה מאבלי ציון, ועל ידי זה יזכה לשמח עמה בשמחתה, כמו שִׁנְאָמֵר (ישעיה טו ט) 'שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה'.

השכמת בית הכנסת

וגם כן צריך שיהיה זהיר להשכים לבית הכנסת, כי זה הוא השלמת תקנת השכינה על תקון חצות. וגם כן קדם שישכב צריך להתודות ולהתחרט על עונותיו, ולשכב מתוך הרהורי דברי תורה:

הרמו בפסוקים

וזהו ויצא יעקב מבאר שבע, לפי שכל צדיק ראוי לקרא בשם יעקב, דיעקב ראשי תבות יחוד צינה ק'דשה ב'רכה, וכל הנקרא צדיק צריך שיהיו בו מדות אלה.

והנה ידוע דכשנכנס הלילה מדת הדין מתוחה, והמזיקים והמשחיתים יש להם רשות לשוט בעולם ולהזיק לעוברי רצונו ותברך, ולפיכך צריך האדם שלא יישן עד שמשביע עצמו מדברי תורה, כמו שכתב (משלי יט כג) 'ושבע ילני כל יפקד רע'.

וזהו שאמר ויצא יעקב, היא נשמת הצדיק, כשייצאת ממנו בליה יצאה שבעה בדברי תורה, וזהו מבאר, היא התורה שנקראת 'באר מים חיים', כשיצא ממנה שבע אז וילך חרנה היא הסטרא אחרא שנקראת 'חרון אף', מסתלקת ממנו, ואין לה שום שליטה עליו:

הרמו לסדר הראוי בזמן השכיבה

[ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתי וישכב

והנה ה' נצב עליו ויאמר. ה' מברך הנשמה ואומר כלשם שהייתי בעזרם של אבות בן אהיה בעזרה, שאת מורעם.

ועוד אומר לו הארץ אשר אתה שכב עליה לך אהננה, לרמוז על השכינה שנקראת 'ארץ חיים', לפי שהאדם מסירת נפשו בליה צריכה שתהיה לשכינה.

לפיכך אמר לו הארץ שהיא השכינה, שאתה שכב בשכינה ומוסר לה נפשך, ותקון זה הוא לה, לפיכך לך אהננה ולזרעה, הם הנפש והרוח. והיה זרעה, הם המצות שתעשה שהם הזרע האמתי, יהיו מרבים כעפר הארץ וגו'.

שושנת העמקים

רבי יעקב יטראל מטשערקאס זיע"א מעשה אבות סימן לבנים כיצד היא הדרך הראויה

ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו (כח יב). הנה התורה מורה דרך עבודתו יתברך, ובפרט ענין מעשה אבות היא סימן לבנים איך להתנהג בעבודת ה'.

חשבון הנפש וקבלת על מלכות שמים טרם החזרת קרון הנשמה בלילה

הנה כתיב 'אם זכרתיך על יצועי באשמרות אהנה בך' (תהלים סג ז), דנודע דעקר שצריך אדם להיות ממארי דחושבנא בכל לילה ולקבל עליו מלכותו יתברך ולהחזיר פקדונו כראוי.

על ידי החזרת הנשמה בלילה מתחדשת ומתחזקת

ונודע דעל ידי החזרת פקדונות הנשמות והרוחות למעלה בשרשו, על ידי זה מחדש הקדוש ברוך הוא את הנשמה ומחזק הלבוש אלקי של כל נשמה.

שעל ידי הלבוש היא המשכת תורה ותפלה ומצות שאדם עושה, כמבאר כל זה בספרי קדש.

הרמז בפסוק 'אם זכרתיך על יצועי באשמרות אהנה בך'

וזהו 'אם זכרתיך על יצועי', שאדם זוכר קדם החזרת פקדונו למעלה איך שפגם לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ומתחרט על כל מעשיו.

ועל ידי זה הוא מחזיר פקדונו למעלה בשרשו, ואז מחדש לו הקדוש ברוך הוא הלבוש שיש לו לדבר דבורים כראוי, וזהו 'באשמרות אהנה בך'.

כאשר אינו מקבל עליו על מלכות שמים קדם השנה יכול לפל לטמאה וטמטום הלב ונמנע ממנו לפתח פיו בתורה ותפלה

ובאם חס ושלום אין אדם מקבל על עצמו על מלכות שמים יתברך קדם השנה, ואינו זוכר בזה שצריך להחזיר פקדונו למעלה, יכול להיות חס ושלום בחינת ירעיונה על משכבך סלקו' (דניאל ב ט).

ויכול להיות חס ושלום שיתטמא בטמאת מקרה רחמנא לצלן, ומחמת זה יפל חס ושלום לבחינת טמטום הלב ונסתלק ממנו פח הדבור, בחינת 'נאלמתי דומיה' (תהלים ט א), ואינו יכול לדבר דבורים מעמקא דלבא.

'תפלת ערבית רשות' - החזרת הרשות להשם יתברך

והנה כל זה הורה לנו יעקב אבינו שתקן תפלת ערבית (ברכות כו:), ותפלת ערבית רשות (שם כו:), בחינת רשות אשה ביד בעלה.

הינו שצריך אדם לראות אשר כל הכח ורשות שנתן לו השם יתברך על ידי רוח חיים שנתן בו, יחזיר אותן לשרשו, ועל ידי זה נעשה גם בגבהי מרומים בחינת גבוה מעל גבוה כמו בן בחינת החזרת הרשות לשרשו וד"ל.

להלהיב לבו ונפשו לתשוקת ואהבת ה' יתברך.

'דברים יוצאים מן הלב נכנסין אל הלב' של האדם עצמו

וזהו דברים היוצאים מן הלב נכנסין אל הלב, הינו אל הלב של אדם עצמו המוציא הדבורים מעמקא דלבא, אותן הדבורים עצמן חוזרים אל לבו להלהיב התשוקה פרשפי אש.

'מלאכי אלקים' - דבורי התפלה

וזהו והנה מלאכי אלקים, הינו הדבורים שמיחד בהן בחינת קול בהנהגה ודבור באד-ני, נקראין בשם 'מלאכי אלקים', דמלאך גימטריא הנהגה אד-ני.

'עלים' - למעלה, 'יורדים בו' - בתוך לב האדם להלהיבו

ודבורים כאלו הם עלים למעלה ואחר כך ירדים בו ממש בכל רמ"ח אברים דיליה להיות כל עצמותי תאמרנה ה', ולהלהיב נפשו ורוחו לה'.

'עלים יורדים בו' - שתפלתו תעלה ובקשותיו יתמלאו

ועל ידי דבורים כאלו בחינת 'מלאכי אלהים', יכול להיות בחינת עלים, שיתעלה למעלה כל מה שבקש בכרכות הן ברוחניות והן בגשמיות, וירדים בו שהשם יתברך ימלא בקשתו אפלו בגשמיות, אמן:

'וילן שם ויקח מאבני המקום וישם מראשתי' - חשבון הנפש על כל המעשים טרם השנה

וזהו ויפגע במקום, ודרשו חז"ל שתקן תפלת ערבית. וילן שם ויקח מאבני המקום וישם מראשתי, הינו מה שצריך אדם להיות בחינת מארי דחושבנא, ולשום בראשו כל מעשיו ודבוריו, אפלו דבורי תורה ותפלה אם הנה צריך, וכל זה הוא בחינת 'וילן שם', שצריך להחזיר פקדונו.

'ויחלם והנה סלם מצב ארצה' על ידי חשבון הנפש מתחזקת הנשמה בחזרתה וביבולת האדם להתפלל כראוי

ועל ידי זה שמתחרט על כל מעשיו ומחזיר פקדונו למעלה באמת, על ידי זה מחדש ומחזק הקדוש ברוך הוא את הלבוש לנשמתו.

וזה ויחלם, שהדר חלים (מנחות לה), ויכול להיות אחר כך בחינת והנה סלם מצב וכו', הוא בחינת תפלה שהוא בחינת מצב ארצה וראשו מגיע השמימה.

דבורי התפלה מאירים ומלהיבים לב האדם

שעקר התפלה פזו צריך להיות מעמקא דלבא - להתפלל בלתי לה' לבדו, וליחד קול בהנהגה דבור באד-ני, והינו על ידי שמאמין בבחינת אדני שפתי תפתח, ועל ידי זה הדבורים יאירו בו

פרשת ויצא

'עזרי מעם ה', כ"ד סח ב) (כח י"א)

מי השילוח

נבי מרדכי יוסף מאיז'ביצא זיע"א

לא יפל לב האדם דעתו בראותו שצריך לעסוק לפרנסה ובדברים גשמיים, כי גם בזה יש עבודת השם יתברך

הענין בזה: כשיצא יעקב מבאר שבע ולא הנה לו לחם לאכל ולא שום דבר,

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתי וישכב במקום ההוא רבי שמואל בר נחמן פתח, 'שיר למעלות אשא עיני אל ההרים, אשא עיני אל ההורים' למלפני ולמעברני, 'מאין יבא עזרי, אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה, 'ויקח העבד עשרה גמלים וגו'', ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד וכו', חזר ואמר מה אנא מובד סברי מן פריי, חס ושלום לית אנא מובד סברי מן פריי, אלא

ובאמת הכל בכת האדם, אף אם עושה עברות כל ימי חלדו, ברגע אחד יוכל לעלות במסלה העולה בית אל - באם ייטיב דרכו מעתה ויקדש מחשבתו כראוי.

ואז העברות שעשה מקדם לא יזכרו עוד והיו כלא היו, אדרבה יתהפכו לזכיות ולעלות ברום המעלות.

ואם האדם יזכר זאת, על ידי זה לא יפול בעצבות, אדרבה יחזק עצמו ביותר וייעבד ה' בשמחה.

כאור הפסוקים על דרך הני"ל

וזהו ויצא יעקב מבאר שבע, כי הקדשה נקראת 'באר שבע' כדאי"תא בספרים, וגם יש לבאר על פי דאי"תא במדרשים (ויק"ר כט יא) שהקדוש ברוך הוא חבב את השביעות וקדשם כמו שבת ושמטה יויבל וכדומה.

ובאם לפעמים יוצא אדם מגדר הקדשה ויילך חרנה הינו למקום העברות והסטרוא אחרא, ויפגע במקום הינו בעת שמתפלל כמו שכתב רש"י ז"ל דאין פגיעה אלא תפלה.

אז וילן שם - היצר הרע מחשיכו ומעציבו לכל יאיר עליו אור השמש הוא קדשת השם יתברך המתנוצץ בקרבו. וזהו כי בא השמש.

ויקח מאבני המקום הינו שמפיל במחשבתו אשר לוקח אותיות ודבורי התפלה שלו שנקראים אבני המקום, כי 'אבני' הם האותיות פנו"דע, ו'מקום' הוא תפלה כמו שגאמר 'אל המקום אשר עמד שם' (בראשית יט כז).

וישם מראשתיו הינו שמשים אותו בראשו של הסטרוא אחרא, שעושה על ידי זה עטרה להסטרוא אחרא, שמחמת שגופו אינו מזנף כראוי על ידי זה נאחזים הדבורים בהקלפות חלילה.

והיצר לילך אל לכן ולעסק בצאן למען פרנסתו, נפל דעתו מאד.

לאשר הביט וראה עצמו קטן מאד נגד אבותיו, כי הם לא היו צריכים כלל להביט לעניני עולם הזה והיו עוסקים תמיד בעבודה ובמעשה מרובה, והוא יצטרף לעסק בדברים קטנים כאלו.

'חזר ואמר לית אנא מוכד סברי מן ברי", הינו אף שהם היו בדברים גדולים ואני רואה את עצמי בדברים קטנים, מפל מקום גם בזה יש עבדות השם יתברך, כי יוצר הכל הוא:

אמרי נעם

רבי מאיר מדז'יקוב זיע"א

דרך היצר להעלות על לב האדם בעת התפלה כמה רחוק הוא מהשם יתברך ואיך יעז להתפלל **יש** לבאר דהפתיב בא ללמד לאדם ענין התפלה, לאשר זה דרכו של יצר הרע להפיל במחשבת אדם בעת עמדו בתפלתו איך שהוא איש חוטא ורב מרי, ואיך עתה בפיו ידבר דבורים קדושים לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא היודע הכל ומביט המחשבות פלם.

והאדם שפגם בנפשו בכלתו ובקומו וכדומה יצרי מעללי איש, ואדרבה יוכל להיות אשר דבורי התפלה שלו יהיו נאחזים חלילה בסבך הקלפות והסטרוא אחרא. ועל ידי זה נופל בעצבות ומרה שחרה ומבלבל תפלתו.

אין להשיג על מענה היצר כלל, ויש לזכר כי ברגע אחר יכול לשוב ולהתהפך לטובה ולהתחזק לעבד את השם יתברך בשמחה

ואמנם האדם המשפיל בכל דרכיו, יבין את זאת כי אין זאת רק פתוי היצר להטרידו מעבודתו להפילו לבאר שחת.

באר מים חיים

רבי חיים משטרנוביץ זיע"א

חזוק עצום ונחמה לכל בעל יסורין

הנה זאת תורת העני המדכא או בעל יסורין אחרים, להשיב נפשו בזכרו כי הנה ה' אתו, כמאמר הפתוב 'אתי דכא' (ראה ישעיה נז טו) וְאָמְרוּ תַז"ל (סוטה ה). אָנִי אֶת דְּכָא שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַפֵּין שְׂכִינָתוֹ, וְנֹאמֵר 'עֲמו אֲנֹכִי בְצָרָה' (תהלים צא טו).

וכיין שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲתוּ מָה חֶסֶד לוֹ, הָרִי הִכֵּל אֲתוּ, וְזֹאת תְּהִיָּה נַחֲמָתוֹ בְּעֵינָיו, כִּי הָרִי מִי שֶׁהִכֵּל בְּיָדוֹ הוּא אֲתוּ וּמָה לוֹ יוֹתֵר בְּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא אִם הוּא זוֹכֵה לְהַשְׁרָאת שְׁמוֹ יְתִבְרַךְ אֲצִלוֹ, הֲלֹא יֵצֵא לְבוֹ וְכָל מֵאֲמָצִי מִצוּי דָם נִפְשׁוֹ וְכָל כַּחוֹ בְּאַהֲבָתוֹ לֵה' אֱלֹהָיו אֲשֶׁר עֲמוּ כְּפִדוּעַ מִפֵּי סְפָרִים וְסוֹפְרִים.

ולזה אחר שאמר לו הקדוש ברוך הוא ליצקב 'יהיה וירצף בצפר הארץ' (פסוק יד) כמאמר שיפלו עד לעפר, ופן יפל לב יצקב בזכרו בנפילת בניו ומטו עד עפר הארץ.

על כן פיסו ואמר לו 'יהנה אנכי עמך', עמו אנכי בצרה, אני את דכא, וזה יהיה נחומם, ונחמתים ושלמתים בשעשוע בוראם:

וירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים (כח טז)

שפת אמת בערוזאן

רבי מטולם שרגא פייבוש מברעזאן זיע"א

בית הכנסת ובית המדרש הם מקדש מעט ויש בהם השפעת השכינה

יש לומר בהקדם לפרש הפסוק 'בבית אלקים נהלך ברגש' (תהלים נה טו), כי נודע אשר בית הכנסת ובית המדרש הם מקדש מעט ויש שם השפעת הקדושה (מגילה כט).

וישכב במקום ההוא, שפילו בדיוטא התחתונה לכל יוכל לבוא לנשיאות ראש ולשמחת הלב בשעת תפלתו.

אז העצה על זה ויחלם, שיחזק עצמו, מלשון וְהָדַר חֲלִים (מנחות לה), בְּזֶה שֶׁהִגַּם שֶׁהוּא סֵלֶם מֵעַב אֲרֻצָּה בַּמְדַרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה, עִם כָּל זֶה וְרֵאשׁוּ מַגִּיעַ הַשְּׂמִימָה – יוֹכֵל לִפְעַל בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים שְׁלוֹ לְהַגִּיעַ לְרוּם הַמַּעֲלוֹת.

ושיהיה תפלתו עולה לרצון ולנחת רוח לפני השם יתברך, ושיהיו נבראים מלאכים על ידי דבוריו הקדושים כפודע, וזהו והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו.

והנה ה' נצב עליו לסייעו להטיב דרכו, ומבטיחו ושמרתיך ככל אשר תלך והשכתיך אל האדמה, שאזכה אותך לתשובה, שתהיה בבחינת צדיק, ו'אדמה' הוא מלשון 'אדמה לעליון' (ישעיה יד יד), כי לא אעזובך בחטאך כו'.

ועל ידי זה וייקץ יעקב משנתו, שנתעורר מתרדמת השנה שגורם מפתוי היצר – ויאמר אכן יש ה' במקום הזה.

שגם במקום הזה וכעת הזאת שהוא מלכלך בחטא, עם כל זה שורה בו רוח ה' המסייעו להטות מפתוי היצר הרע ולהדביק שרשו בקדושת אלהי עולם לכל יהיה משקע בעונותיו חלילה לעולם.

ואנכי לא ידעתי זאת, שבאם הייתי יודע זאת – שגם בעת שהאדם חוטא אף על פי כן שורה בו קדושת השם, 'לא ישנתי במקום קדוש פנה' כמו שפרש רש"י ז"ל, פרוש שלא הייתי נופל בתחלה בעצבות ובשנה, רק להתחזק תמיד בעבודת ה', כי זה כל האדם:

והנה אנכי עמך ושמרתיך ככל אשר תלך והשכתיך אל האדמה הזאת כי לא אעזובך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך (כח טו)

שג'מטריא 'שכינה' במלואו פנ"ל, פיון שאין בלבו משפן ה', רק דוקא יעקב שהיה לו בלבו היראה הרגיש יראת המקום שהוא בחינת אמת. והבן:

ושכתי בשלום אל בית אבי והיה הויה לי לאלקים והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים כו' (כח כא-כב)

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

'יצחק' רמו לצחוק והתענוג שיתגלה לעתיד לבוא על ידי עבודת הברורים והתהפכות החשך לאור

הנה 'אבי' קאי על יצחק, וכמו שנאמר 'פי אתה אבינו' (ישעיה סג טו), 'שלעתיד לבוא יאמרו על יצחק פי אתה אבינו כו' (שבת פט:).

והנה 'יצחק' הוא מלשון צחוק ותענוג, וכמו שנאמר 'צחק עשה לי כו' כל השמע יצחק לי' (בראשית כא ו). והוא לשון עתיד, שיתגלה בחינת התענוג העליון שלמעלה. והוא על ידי בחינת הברורים שלמטה בבחינת אתהפכות ואתהפכא מחשוכא לנהורא על ידי העלאות והמשכות.

צחוק ותענוג הוא בעקר מדבר ההפכי

וכמו התענוג והצחוק שלמטה שאינו אלא מאיזו שנוי והתחדשות, כמו למשל צפור המדברת וכדומה שאין דרכה וטבעה לדבר, מה שאין פן מאדם המדבר אין מקבלים תענוג כלל לפי שדרכו בתמידות לדבר.

וכמו כן ממש למעלה, הנה בחינת יעקב הוא י' עקב, שהוא בחינת ירידת והשפלתלות אלקות עד למטה מטה גם בבחינת יעקבים שהם עולמות הנפרדים לגמרי ובעלי גבול כו'.

וכמו שנאמר ויצא יעקב מבאר שבע וילך תרנה, שנמשך ונשפלתשל בהשפלתלות

מי שאינו עושה לבו משכון לשכינה מגיע לבית הכנסת ואינו חש הרגשת קדשה

והנה כמה בני אדם באים לבתי כנסיות ואינם מרגישים בנפשם כלום שום הארת הקדשה, ולמה זה.

אך באמת קימא לן (ע"ז עג.) מצא מין את מינו ונער. פי נודע דברי הזר הקדוש (ח"ב צב:) על פסוק ו'שכנתי בתוכם' (שמות כה ט), בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, עין שם.

פי מי שעושה בלבו מקום משפן ומקדש להשראת השכינה, פי זכאה מאן דעביד ליה דירה נאה בליביה (תיקוני תיקון ו כב:), זה האדם כשכא אל חצרות ה' ומקום מקדשו המעט, תכף הוא מרגיש בנפשו את קדשת המקום, פי מצא מין את מינו ונער.

אבל לא כן ההמוני הדיוט שאין לו משפן ה' בלבו, הוא אין מרגיש כלל. וזה בבית אלקים הילך ברגש, פרוש בהרגשה, דהינו שנעשה משפן ה' בלבנו, אז גלף לשם ונרגיש.

'שכינה' בגימטריא 'אתר'

ונודע (אגרא דכלה דף ק"צ ע"א, פרשת בא עה"פ החודש הזה לכם) אשר 'שכינה' במלואו כנה שיי'ן כ"ף יו"ד נו"ן ה"י גימטריא 'אתר', נמצא מקום שיש שם השראת שכינה הרי נתמלא שם בחינת 'שכינה' במלואה מספר 'אתר'.

באור הפסוקים על פי הנ"ל

וזה וירא ויאמר מה נורא המקום הזה, פרוש, פיון שיעקב אבינו עשה בלבו משפן והיכל לה' והיה לו מדרגת יראת ה', לכן הרגיש יראת המקום הזה.

וזה וירא, פרוש, שהיה לו בלבו מדרגת היראה, לכן ויאמר מה נורא המקום והרגיש יראת המקום.

באור דברי התרגום 'לית דין אתר הדיוט'

וזה פנת התרגום 'לית דין אתר הדיוט', וכוונתו שהדיוט אין מרגיש בחינת 'אתר'

ש'ל חמ"ץ נעשה ה"א כמו שאיתא בזהר (ח"ג רנא: - רנב) פ'רשת פנחס על פסוק גער חז"ת קנה כו', ונעשה בחינת מצה. כמו כן מ'חרן' נעשה 'רנה', כמו שגאמר 'באבד רשעים רנה' (משלי יא י'), שהוא בחינת התענוג שנעשה למעלה מבחינת אתפכיא ואתהפכא כנ"ל.

בחינת התענוג הנ"ל תתגלה לעתיד לבוא

והנה בחינת התענוג הזה יתגלה לעתיד דוקא, שאז ו'את רוח הטמאה אעביר כו' (זכריה יג ב), שלא יהיה עוד בחינת חשך וברורים כמו שהוא עתה בעליות וירידות, אלא כמו שגאמר 'בחריש ובקציר תשבת' כמבאר במקום אחר.

ויהיה בחינת גלוי אור ה' למטה בבחינת יחוד ובטול בתכלית כמו שהוא למעלה בעולמות עליונים דאיהו וחייהו וגרמוהי חד כו', שעתה הוא מאין ליש כו', מה שאין פן לעתיד יהיה מיש לאין בבחינת בטול ואתהפכא כו'.

ואזי יתגלה בחינת ענג העליון שהוא בבחינת אין סוף, והוא בחינת יום השביעי יום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים, שהוא בחינת גלוי ענג העליון פנודע שנעשה מהברורים שלמטה בשיטא אלפי שנים כו'.

כאור ושכתי בשלום אל בית אבי' על דרך הנ"ל

וזהו ושכתי כו' אל בית אבי, שהוא בחינת חזרה והשבה של בחינת יעקב מבחינת 'חרן' כנ"ל לבחינת 'רנה' שנקראת 'בית אבי', שהוא בחינת יצחק שהוא בחינת הצחוק והתענוג העליון שיתגלה לעתיד מבחינת אתפכיא ואתהפכא הנ"ל.

וזהו שיאמרו לעתיד על יצחק דוקא פי אתה אבינו, להיות פי זהו תכלית המכון בירידת והשתלשלות העולמות, פדי שעל ידי זה יהיה צחוק ותענוג למעלה כנ"ל.

וצמיומים כל כך להתהוות יש מאין בעלי גבול ועלמין דפרודי, שהם בחינת נבראים נפרדים שהם בחינת יש ונפרד בפני עצמו שנקרא 'חרן'.

והוא מלשון נחר גרוני כו' (תהלים ט ט ד), והינו שהחינת אלקות הנמשך ומתלבש בהם, שנקרא בחינת גרון שהוא קול פנודע, מקסה ומסתר בהם לגמרי עד שהם עלמין דפרודי וחשך לגמרי כאלו הם יש ונפרד בפני עצמו, ואזי נקרא 'חרן' לשון נחר גרוני כו', וכמו שגאמר 'נאלמתי דומיה כו' (שם לט ג).

תכלית הכונה בירידת אור ה' לחשך העולם הזה הוא כדי להפך המדות הרעות שהיו בלתי לה' לבדו

והנה תכלית המכון בירידת והשתלשלות אור ה' כל כך למקום חשך ועלמין דפרודי, הינו בכדי שיהיה אתפכיא ואתהפכא מחשוכא לנהורא כו', להפך את כל המדות רעות, שהם האהבה ורשפי אש של הבלי עולם, או הפעס כו', להפכם שיהיו רק לה' לבדו, ולהיות בבחינת בטול הרצון לה' לבד ולא בבחינת יש ונפרד בפני עצמו כו'.

בחינה זו נקראת 'תשובה' ונודמת תענוג גדול

ונקראת בחינה זאת בחינת תשובה שהוא בחילא יתיר כו', דהינו המדות רעות שהם ברשפי אש להפכם ולהשיבם לה' לבד כנ"ל. ועל ידי זה נעשה תענוג גדול למעלה, והוא מבחינת אתפכיא ואתהפכא מחשוכא לנהורא שלמטה.

וזהו יפה שעה אחת בתשובה כו' (אבות פ"ד מ"ו), להיות שעל ידי בחינת תשובה דוקא נעשה התענוג למעלה כל כך שהוא ממש כמשל צפור המדברת כנ"ל.

על ידי כו נעשה מ'חרן' 'רנה'

ואזי נעשה מבחינת 'חרן' - 'רנה'. וכנודע על ענגן חמץ ומצה שמאות החי"ת

והנה כל זה הוא בבחינת השתלשלות מעלה ומטה וחשף ואור, אבל לעתיד שיתגלה בבחינת ענג העליון שהוא למעלה מעלה מבחינת ההשתלשלות והוא למעלה מעלה מבחינת שם הויה ושם אלקים, ואזי מה שעתה הוא בבחינת שם הויה יהיה אז בבחינת אלקים לגבי בבחינת ענג העליון הנ"ל.

ואזי והאכן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים, שיהיה ביתי וכלי לבחינת אלקים דלעתיד שהוא בבחינת הויה עתה.

וכל אשר נתן לי הוא לשון עתיד, הינו כל עליות שיהיו לעתיד – הכל עשר אעשרנו לך בבחינת מעשר פנדוע וד"ל:

וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם (כט א)

אור התורה

בני שלום תאומים זיע"א

כאשר הצדיק דורך על הארץ היא מזמרת ומשכחת לבוא והכרת

טעם הכתוב בתבת 'ארצה' כמו לארץ, ולא נאמר לארץ וכיו, על דרך ששמעתי מצדיק קדוש עליון אחד, שאמר לי בהיותי נוסע עמו מקהלת לבוב ללוחתו.

ואמר לי בזה הלשון: אם היינו יראים ושלמים הינו שומעים שירת הארץ ורננת האדמה שמוזמרת ומשכחת לחי העולמים בהיות פאשר איזה צדיק דורך עליה, והוא סוד הארץ מבקשת תפקידה (כ"ד יג ט), עד כאן לשונו הקדוש. והוא עמק.

והמשכיל יבין שבהיות אדם השלם הולך על הארץ הארץ משמעת עגן דרכו עליו ומקום חנותו.

ואני בעיני ראיתי כמה פעמים ממודי ורבותי הקדושים שבפתע פתאום באמצע הדרך הם חוזרים לאש, והוא מחמת עגן זה.

וזהו ושכתי בשלום כו'. כי בחינת ענג הנ"ל שיתגלה לעתיד הוא דוקא על ידי בחינת העלאות והמשכות שהם בחינת הבורים למטה בבחינת אתהפכא ואתהפכא כנ"ל שנקרא בבחינת 'שלום' להיות כי שלום הוא המחבר שני הפכים וכמו שנאמר 'עשה שלום במרומו' (איוב כה ב), שמיכאל שר של מים ונבריא שר של אש כו'.

ב' בחינות שלום, 'שלום מלמטה למעלה' ו'שלום מלמעלה למטה'

והנה כתיב 'שלום שלום לרחוק ולקרוב' (ישעיה נז ט), והינו ב' בחינות שלום, 'שלום מלמטה למעלה' והינו לרחוק שנעשה קרוב שהוא בבחינת העלאה ממטה למעלה. ו'שלום מלמעלה למטה' הינו בבחינת ירידת והמשכת אלקות למטה בבחינת תורה ומצות. **ועל** ידי ב' בחינות שלום הנ"ל, שהם בבחינת אתהפכא מחשוכא לנהורא – שלא יהיו בבחינת עלמין דפרודי רק בבחינת יחוד ובטול כמו שהוא למעלה בעולמות עליונים ממש. **ואזי** אשוב אל בית אבי – שיתגלה ממילא בבחינת הענג העליון שהוא בבחינת אין סוף ממש למעלה מעלה מהשתלשלות העולמות במדרגות רבות מעלה ומטה וחשף ואור. מה שאין פן לגבי עצמותו ומהותו? תברך קטן וגדול שוים ממש בלי שנוי וכחשכה כאורה ממש.

באור 'הנה הויה לי לאלקים וגו' על דרך הנ"ל

ואז והיה הויה לי לאלקים כו'. כי הנה כתיב 'כי שמש ומגן הויה אלקים' (תהלים פד ב), שכמו שהמגן הוא נרתק להשמש ומכסה ומסתיר על אור השמש, כמו כן שם אלקים הוא בבחינת נרתק לשם הויה ומכסה ומסתיר עליו להיות נבראים בעלי גבול ונפרדים בפני עצמו. מה שאין פן שם הויה הוא בבחינת המשכת אור ה' למטה כו'.

הרמזו בלשון הפסוק

וְזֶה מִרְמֹזוֹת לְנוֹ הַתּוֹרָה בְּעֵקֶב אֲבִינוּ וַיֵּשֶׁא יַעֲקֹב רַגְלָיו, אֵז תַּכֵּף שְׁמַע מִהָאָרֶץ שְׂאוֹמֶרֶת שְׁלֵלָךְ בְּנֵי קָדָם, וְזֶה וַיִּלְךְ אֶרְצָה, רָצָה לומר ש'ארצה' אומרת ש'ללך ב'ני קדם':

הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו (כט ז)

מבשר צדק

רבי ישכר דב מזלוטשוב זיע"א

אפלו אם יחיה האדם כמה מאות שנים לא יוכל לגמר את המטל עליו, אך כאשר מלמד את בניו ותלמידיו גם כל מעשיהם יחשבו לזכותו

נראה לבאר בדרך מוסר, ששמעתי אומרים באור על משנה אם אין אני לי מי לי כו' (אבות פ"א מ"ד), דהינו שבאמת אף אם יחיה אדם כמה מאות שנים אי אפשר לגמר המלאכה שצריך האדם לעבד את בוראו, מפני שהוא אין סוף.

אך כשהאדם מלמד את בני אדם תורה ומעשים טובים והדרך אשר ילכו בו, אני אף אחר מותו כל מה שהמה ישפילו בדרך ה' על ידו יחיה שוף לו.

וזהו 'אם אין אני לי', רצה לומר כשאין פונתי בהעבדות רק בשבילי, אלא שאני מורה לעם את הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשון, אזי 'מי לי', רצה לומר 'מי' שיעשה איזה מצוה, 'לי' פרוש שוף לי.

אבל כשאני לעצמי לבד ולא להורות לעם ה' כנ"ל, אזי 'מה אני', פרוש מה יועיל לי העבודה של עצמי לבד, כי אף אחיה אף שנים אינה באפשרי לגמר המלאכה, ואם לא עכשו אימתי דהרי לא המתים יהללו זה (תהלים

קטו יז).

אבל כשאורה דרך לעם והמה ידריכו לבניהם ובני בניהם אזי עד עולם, יהיו שקים לי המצות שנעשו על ידו וכנ"ל, על דרך משה זכה וזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו (אבות פ"ה מ"ח).

כאור הפסוק על פי הנ"ל

וזהו הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה, רצה לומר לשון רבותא, דהינו אף אם יחיה היום גדול ביותר, לא עת האסף המקנה, פרוש אין פנאי לאסף המקנה, הינו קנה חכמה קנה בינה (משלי ד ה), והינו כנ"ל, אף אם יחיה כמה מאות שנים אי אפשר לקנות קנה חכמה קנה בינה, מחמת שהוא תברוף אין סוף.

רק השקו הצאן, רצה לומר שמשקה מחכמתך הצאן קדשים, דהינו לבני ישראל, ולכו רעו, דהינו שיירעה אותן במרעה הטוב, להורות הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשון, ואז טוב לו לעולם וכנ"ל:

ויאמר לו לכן אך עצמי ובשרי אתה וגו' (כט י"ה)

מכלל מציון

רבי יעקב דוד מרדומסק זיע"א

טעם נתינת פדיון נפש לצדיק | כאשר האדם הוא קרובו של הצדיק יכול לפעול עבורו אף ללא נתינת פדיון

הנה פעם אחת ראיתי שבא לפני הרב הקדוש אדמו"ר רבי דב בעריש מבניאלא וצלה"ה איש אחד, ומסר לו פתקא (קוויטל) שיתפלל בעדו.

ושאל אותו אדמו"ר וצ"ל על הפדיון, והשיב האיש דאין לו כסף, אמר לו אדמו"ר וצ"ל 'אף עצמי ובשרי אתה' ולקח הפתקה וקרעה.

וַיֵּאָהֵב גַּם אֶת רַחֵל מְלֵאָה (כט ל)

מִשְׁנַת הַרְמ"ל

רבי משה לייב מסאסוב זיע"א

השמחה משכרת את כל הדלתות והמחצות והכתלים ופועלת יותר מאשר הרמעות

וַיֵּאָהֵב גם את רחל מלאה. על פי פרוש הפסוק 'עבדו את ה' בשמחה' (תהלים ק ב), 'פתחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה' (דברים כח מז), זה כלל גדול, כי השמחה מורה שאוהב את הדבר הרבה, וזה מדרגה יותר גבוהה מבכיה.

כִּי הבכיה פותחת השער, כמו שאמרו חז"ל 'שערי דמעות לא ננעלו (ב"מ נט.)', אף השמחה משבר המחצה והגודא.

וַיְדוּעַ מאמר חז"ל (תנחומא ד) 'עיני לאה רבות שבכתה לפני השם יתברך שלא תפל בגורל עשו וזה וַיֵּאָהֵב גם את רחל מלאה:'

ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לכן שלחני ואלכה אל מקומי ולא רצי (כאשר ילדה רחל את יוסף - משנולד שטנו של עשו, שנאמר (עובדיה א) 'הינה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש', אש בלא להבה אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב, רש"י) (ל כה)

נחלת חמשה

בשם רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

דוקא יוסף שהיה למראה עיני הבריות איש העולם הזה וכל להיות כנגד עשו

שְׁמַעְתִּי מכבוד קדשת מרן אדמו"ר זצלה"ה בעל ספר שם משמואל שאמר, שלכן היה יוסף שטנו של עשו, כאשר שעשו הסתיר הרשעות שלו מעיני כל, ורמה את העולם שהוא הולך בדרך הישר.

וַיְגַדְלָהּ הפליאה בעיני ולא הבנתי תכן הענין, עד שמצאתי בספר אגרא דפרקא שכתב, דאם אדם מישראל מבקש רחמים על חברו נעשה מזה חס ושלום קטרוג בשמים בטענה שהמתפלל אין קרוב להקדוש ברוך הוא יותר מחברו ואם חברו צריך רחמים שיתפלל הוא בעצמו, דהרי כתיב קרוב ה' לכל קוראיו (תהלים קמה יח).

אָמְנָם אם זה הצריך לרחמים נותן מעות לתברו בשביל שיתפלל עליו, הוא מבטל הקטרוג בכך, היכול לומר שהוא מתפלל על חברו בגלל המעות שקבל ממנו.

אָבֵל כל זה שידך רק אם המתפלל אינו קרוב לזה הצריך לרחמים, אמנם כשהוא קרובו יכול הוא אף בלי מעות לומר שמתפלל עבורו מפני שנכמרו רחמיו על קרובו עין שם. **וּלְפִי** זה יובנו דברי קדשו של אדמו"ר זצלה"ה זיע"א, דבאמרו 'אף עצמי ובשרי אתה' בטל הקטרוג הנ"ל והתפלל (עמ' ס):

וַיֹּאמֶר לָכֵן טוֹב תָּתִי אֶתְּךָ מִתִּתִּי אֶתְּךָ לְאִישׁ אַחֵר (כט יט)

מהר"ש מבעלזא

רבי שלום מבעלזא זיע"א

באור נאה מדוע העדיף לכן לתת את רחל ליעקב מאשר לתתה לאיש אחר

פְּרוּשׁוֹ על מה דאיתא (בראשית רבה יז ז) מעשה בחסיד אחד שהיה נשוי לחסידה אחת ולא העמידו בנים, וגרשה, הלך זה ונשא וישעה אחת ועשאתו רשע, והלכה זאת ונשאה לרשע ועשאתו צדיק.

וּלְכֵן לכן דינע דבתו היא צדקת, לא היה רוצה לתתה לרשע לאשה, פן תעשנו צדיק, ובחר יותר לתתה ליעקב הצדיק:

וכן הוא בנוגע למדות האבות – זה בחסד וזה בגבורה כו' – שאין פגנת הדברים שסבת ומקור מדתם זו מפני שפן היה טבע נפשם, אלא מפני שהיו 'מרכבה' למדה זו שלמעלה:

אברהם היה מרכבה למדת החסד דלמעלה ובהתאם למדה זו היתה כל הנהגתו, ולכן היתה (עקר) עבודתו במדת האהבה; ועל דרך זה ביצחק שהיה מרכבה למדת הגבורה דלמעלה, ולכן היתה (עקר) עבודתו במדת היראה.

שרש הגבורה הוא חסד

והנה בנוגע למדת הגבורה שלמעלה מבאר, שבשרשה ומקורה אין ענינה – דין וצמצום (מניעת ההשפעה), אלא אדרבה, גבורה מלשון תגברת, תגברת החיות (על דרך גבורות גשמים).

ההבדל בין מדת החסד למדת הגבורה

וההפרש בין מדת החסד למדת הגבורה הוא, שמדת החסד, מפנין שענינה השפעה אל הזולת, לכן על דה באה ההשפעה באפן שיוכל המקבל לקבלה; מה שאין פן מדת הגבורה היא השפעה בהתגברות רבה (השפעה שלפי ערך ה'משפיע') [אלא שמזה נמשך ונשתלשל אחר כך ענין הצמצום והגבורה (מניעת השפעה) כפשוטה, בפרט כשהמקבל אין ביכולתו להכיל שפע רב פניה].

ונמצא, שלא זו בלבד שענין הגבורה והדין שלמעלה אינו בשביל הדין עצמו חס ושלום, וכל מטרת הדין הוא רק חסד [כידוע בענין ענשי התורה, שאין מטרתם הענש עצמו חס ושלום, אלא כדי למרק ולזכך את האדם עד שיתכפר לו החטא, שלכן כל התורה – כולל עניני הענש שבה – נקראת 'תורת חסד'] – אלא עוד זאת, שעצם מדת הגבורה שלמעלה בשרשה ומקורה אינה ענין של דין ומניעת השפעה, אלא אדרבה – תגברת ההשפעה דוקא.

כמו שהגיד אדמו"ר הרב הקדוש הרבי רבי בונם זצלה"ה בזה הלשון: איהר מיינט אז עשו איז געוועזען א פויער און געגאנגען אין א סוק מאנטעל, עשו איז געגאנגען א ווייסע יובעצע און געזאגט תורה ביי שלש סעודות נוכי סבורים אתם שעשו היה איש גס ומלבלש בלבוש המוני, עשו התהלך מלבלש בקפוטה לבנה ואמר תורה בסעודה שלישית].

וכן איתא במדרש (ירושלמי נדרים פ"ג ה"ח) שעתידי עשו להתעטף בציצית ויבא וישב בין הצדיקים והקדוש ברוך הוא מושכו משם וכו' ואם בין כוכבים וגו' משם אורידך וגו' (עובדיה א ד), (עין באור החיים הקדוש סוף פרשת וישלח).

על כן יעקב שהיה איש תם שאל אנה יבסו כל החבילות הללו (ראה רש"י בראשית לו א), דאס גאנצע "אנבלוועכטץ" ורק יוסף שהיה הכל בהסתר, שלמראה עיני אדם היה "א וועלט מענטשעל" [איש העולם הזה] מסולל בשערו, ובפנימיות היה פנישא דכל נהורין והוא אחיד שמיא וארעא הוא היה שטנו של עשו לעמד נגדו, זה תרף דבריו הקדושים ששמעתי (וראה שם משמואל תולדות תרע"ד):

לולי אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק היה
לי (לא מב)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

האבות הן הן המרכבה – תכונת האבות ומדותם בחסד וגבורה היה מפני שהיו מרכבה למדה זו בשמים

אמרו חז"ל (ב"ר מז ו, פב ו): האבות הן הן המרכבה, כי כמו שהמרכבה בטלה לגבי הרוכב המנהיג את המרכבה כרצונו, כן הוא אצל האבות, שכל עניניהם ועשיותיהם היו 'מנהיגים' מרצון העליון.

ויעקב הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלקים
ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה (לב ב)

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

אין לטרח להשיג השגות עליונות אלא יש לעבד את השם יתברך בתמימות ואם יהיה ראוי יזכה

בשם הרב ו"ל, שהקפיד מאד שלא יטריח אדם עצמו לכונה שישגי השגות עליונות, רק יעבד בתמימות, ואם יהיה הגון להשגה ממילא יבואו לו. וספר הוא ו"ל מאחד שהתפלל להשיג רוח הקדש, ותפלה עושה מתצה (ויק"ר י ה), והשיג רוח בלי קדשה.

עוד אמר בשם הרב ו"ל, שגיה פרוש הפסוק 'ויעקב הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלקים' – ולא שרדף הוא אחר זה, והבין:

הפטרה

ועמי תלואים למשובתי ואל על יקראה יחד
לא ירוםם (הושע יא ז)

מחטף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

התעוררות לגאולה בדור האחרון

הנה בעונות כל ימי ארץ הגלות בכל חצות לילה שהשכינה צועקת ומתרעמת על צערה בגלות, כל העולמות מזדעזעים ובוכים וצועקים עמה, והאבות והאמהות והשכטים ומשה רבנו עליו השלום וכל דורו וכל בני ישראל שבאותו עולם, כלם מתחננים ובוכים לפני הקדוש ברוך הוא באותה שעה על צערה של שכינה עד מתי הולכת ומצטערת.

האהבה והיראה בעבודת הבורא משתלשלות ממדות החסד והגבורה

ומשתי מדותיו יתברך, חסד וגבורה, נשתלשלו ונמשכו בהאדם שתי המדות דאהבה ויראה בעבודתו יתברך:

ממדת החסד דלמעלה, שהיא השפעת חסדו יתברך שלפי ערך הנבדאים ואשר ביכלתם לקבל, נמשך באדם הרגש האהבה, כי כאשר מרגיש חסדו של הקדוש ברוך הוא, הנה פמים הפנים לפניו מתעורר האדם להתקרב אל השם.

ומדת הגבורה דלמעלה – תגברת ההשפעה (שלמעלה ממדידה והגבלה של הנבדאים) – מעוררת באדם את הרגש היראה והבטול, שעל ידי זה ביכלתו לקבל גם תגברת השפע (על דרך מה שנתבאר, שהבטול דיונפשי כעפר לכל תהיה' הוא כלי לפתח לבי בתורתך).

מדת היראה אינה הפכית ממדת האהבה

הרי מוכן, שאין מדת היראה של יצחק ענין הפכית ממדת האהבה של אברהם – שהרי ענינה ותכליתה של היראה והבטול הוא כדי שתאיר אצלו תגברת החסד שלמעלה, ויתקרב אל השם ביתר שאת ויתר עז.

הטעם שדוקא אצל יצחק מצינו ברכה כרבוי – יותר משאר האבות

וזהו הטעם שדוקא אצל יצחק מצינו ענין הברכה ברבוי שלא מצינו ענין ברכות כאלה לא באברהם ולא ביצחק – כי דוקא על ידי מדת היראה דיצחק נמשכת תגברת השפע שלמעלה ממדידה והגבלה – ברפת רב טוב לבית ישראל . . . כרב חסדיו, רב טוב גשמי ורב טוב רוחני, ובגשמייות וברוחניות גם יחד, ובטוב הנראה והנגלה דוקא, למטה מעשרה טפחים, כפשוטו ממש (חלק ל עמ' 107 ויאלך):

• לשונות של אור •

יחד לעשותה, וזהו יחד לא ירומם, דהינו אינם מספיקים יחד לעשות התרוממות שבה יגאלו, והיא התשובה פאמור, וזהו יחד לא ירומם' לעשות תשובה (פרשת נצבים ד"ה אי נמי אתם נצבים):

• לשונות של אור •

ספר בראשית - מעשה אבות סימן לבנים

השנת הקדשה

שערי תשובה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

השנת הקדשה בהדרגה - כעליה בסלם

מהאי טעמא הראו לו הסלם בחלום, שהודיעוהו שחשנת קדשה העליונה צריך מדרגה אחר מדרגה, כמו מדרגות הסלם שאין עליתו בבת אחת, רק מדרגה אחר מדרגה אחת לאחת עד שיוגיע לראש הסלם:

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

לב של כל יהודי יכול להיות בית אלקים אפלו מי שלכו לב אבן

והאבן הזאת אשר שמתה מצבה יהיה בית אלקים (כט כב). אפלו מי שלכו כלב האבן, תועיל לו זכותו של יעקב שיהיה בידו להתעורר - ולפשט צורה וללכש צורה שיעשה בעצמו בית אלקים (שנת תר"פ):

וזה הדבר בא להודיע משה רבנו עליו השלום לנשמות העתידות להיות באותו הדור האחרון הרואים בארץ הגלות יותר מדאי ואינם שמים לתת על לב מדוע ארץ הגלות הנה, והם פאמת מאמינים שיבוא מלך המשיח ומקוים תשועתו בכל יום, אבל אינם מתעוררים לעשות תשובה שלמה שעל ידה יבוא, רק אומרים בפיהם 'כי לישועתך קוינו כל היום', והעקר חסר מהם שהיא התשובה.

אין נכון לצפות לגאולה בלא תשובה

ואפשר כי לזה נתפון הנביא עליו השלום שאמר (הושע יא ז) יעמי תלואים למשובתי ואל על יקראהו יחד לא ירומם, דלכאורה אל על יקראהו אין לה הבנה.

אמנם לפי האמור יבוא על נכון, שאומר יעמי תלואים, הינו עיניהם תלויים ומקוים מתי אגאלם מן הגלות ואשיבם לארצם כבראשונה, ואמרים בפיהם 'כי לישועתך קוינו כל היום', אבל אין בפיהם נכונה, כי הגאולה תלויה בתשובה, כמו שנאמר (ירמיה ג כב) 'שובו בנים שובכים ארפה משובתיכם', כי אינם נגאלים בלי תשובה.

וזהו שאמר ועמי תלואים למשובתי, כמו שאמרים שמקוים שאשיבם למקומם, אבל משליכים הדבר עלי, שאמרים שתשועה זו תלויה ביד השם, שהוא ירחם עלינו ויפדנו מתוך הגלות.

וזהו ואל על יקראהו, ואל על' תרי מלי ניהו, דהינו פעם אמרים 'אל' ה' תלויות עינינו שיגאלנו מן הגלות הנה, וזהו מלת ואל, ופעם אמרים 'על' ה' מטל העל של הגלות הנה, כמו (תהלים נה כג) 'השלך על ה' יבדך, ואין האמת בך, שהעקר הוא שיעשו תשובה.

והדבר הנה שהוא התשובה שבה תלויה הגאולה אינם מתעצבים ומספיקים

מעלת השבת

אהבת שלום

רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א

בשבת יכולים לבקע רקיעים ואוירים בתפלה
וחרון האף חולף והולך

וְזָהוּ וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע' (כח ז'), פְּרוֹשׁ
שְׁבַשְׁבַּת הַנִּקְרָא 'בְּאֵר שָׁבַע', נִשְׁלַם הַשֵּׁם
'יַעֲקֹב' (ו' פְּעָמִים תַּנְוִיָּה בְּגִימַטְרִיא יַעֲקֹב) וַיְכוּל לִבְקַע
רְקִיעִים וְאוֹיְרִים בְּשַׁבַּת בְּתַפְלָתוֹ וַחֲרוֹן הָאֵף חוֹלֵף
וְהוֹלֵךְ לוֹ, וְזָהוּ וַיֵּלֶף תַּרְנֶה':

קניני העולם הזה

תורת אבות

רבי משה מקוברין זיע"א

'לא עת האספ המקנה' אין עת לאספ קניני
העולם הזה

וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוּל לֹא עַת הָאֶסֶף
הַמְקַנֶּה (כט ז). רְצָה לוֹמַר הִנֵּה עוֹד
מַעֲט יוֹם ה' הַגְּדוּל וְהַנּוֹרָא אֵין כְּכַר עַת
לְאֶסֶף מַקְנָה וְקִנְיֵי עוֹלָם הַזֶּה:

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

אסור להתאש מלנסות בעבודת הבורא

וְכֵן הִגִּיד כ"ק אַז"ל אוֹלֵי בְּשֵׁם אָבִיו, עַל
שְׂאֵלַת יַעֲקֹב 'הַשְׁקוּ' (כט ז), אֵף שְׂרָאָה
שֶׁאֵבֶן גְּדוּלָּהּ, אֲבָל רָמַז לָהֶם שְׁעֲלִיהֶם לְנִסּוֹת,
וְהֵם הִתְאַשּׁוּ מִלְּנִסּוֹת, וְאֵם הָיוּ מְנַסִּים הָיוּ יְכוּלִים
לְגַלֵּל אֶת הָאָבֶן (תְּשׁוּר"ט ד"ה וירא):

תפלה

ישמה ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

יעקב תקן תפלת ערבית - שתהיה זכלת
להתפלל אף בעת שהדעת מערבת

יַעֲקֹב תִּקְּן תַּפְּלוֹת עֶרְבִית (ברכות כו:). יַעֲקֹב
אָבִינוּ ע"ה תִּקְּן שְׁיוּכַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד
לְהַתְּפַלֵּל אֵף בְּעַת תַּקְּף הַחֲשׁוֹת בְּכַחֲשֵׁי 'עֶרֶב'
שְׁהַדְעַת מְעַרְבֶכֶת הִיא לוֹ מֵרַב חֲטָאִיו וּפְשָׁעָיו,
עִם כָּל זֶה יוּכַל לְהַתְּפַלֵּל מִצַּד רַחֲמֵנוֹת הַבוֹרָא
בְּרוּךְ הוּא (אות ג):

אוֹצְרוֹת גְּאוּנֵי הַדּוֹרוֹת

שׁוֹלְטַת בְּאֶדָם אֵלֶּא אִם כֵּן נִדְמָה לוֹ בְּכַהֲמָה',
שְׁנֵאָמַר "נִמְשַׁל בְּכַהֲמוֹת נְדָמוֹ" (תהלים מט, יג).
וּא"כ מִדּוּעַ חֲשַׁשׁ יַעֲקֹב, שְׁהִיָּה 'אִישׁ תָּם יֵשֵׁב
אֶהְלִים" (בראשית כה, כז), מִהַחֲזִית הַרְעוֹת.

וַנִּרְאָה שְׁזָה מַה שֶׁתַּרְוַן הַפְּסוּק בְּאֶמְרוֹ "וַיִּשְׁכַּב
בְּמָקוֹם הַהוּא", וַדְרָשׁוּ בַּפְּדָרֶשׁ (ב"ר
סח, יא), 'כָּאֵן שָׁכַב, אֲבָל כָּל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה
שְׁהִיָּה טְמוֹן בְּבֵית עֶבֶר לֹא שָׁכַב'. הָרִי שְׁכַעַת
שָׁכַב וְהַתְּבַטֵּל מִהַתְּוָרָה, מַה שְּׁלֹא עֲשָׂה בְּמִשְׁפָּה

וַיַּפְגַּע בְּמָקוֹם וּוְלֵן שֵׁם כִּי כֹּא הַשְּׁמֵשׁ וַיִּקַּח
מֵאֲבֵנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֵּׂם מִרְאֲשֵׁיתוֹ וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם
הַהוּא (כח יא)

רבי ראובן אבן צור זצ"ל

(מפתח יד)

יעקב פחד מבטול תורה

פָּרַשׁ רַש"י, 'עֲשָׂאֵן כְּמִין מְרֻב סְבִיב לְרֵאשׁוֹ
שְׁהִיָּה יָרָא מִפְּנֵי חֲזִית רְעוֹת'. וְקָשָׁה,
וְהָרִי מִבְּאֵר בַּגֹּמ' סִנְהֶדְרִין (לח). 'אֵין חֲזִיה רְעָה

**וַיִּקַּץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם
הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי. וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נִּוֹרָא
הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה
שְׁעַר הַשָּׁמַיִם (כח טז-יז)**

נוללות שמואל

רבי שמואל טממלקא טויבט זצ"ל

לא שרתה הסטרא אחרא בהר המוריה כיון
שבכריאת העולם היה לבית תפלה להקב"ה

בספר ראש דוד מובא משם מוהר"א רוזאניס
פרוש הפתוב (ישעיה נו ז) וְהִבְיֵאוּתִים
אֶל הַר קְדוֹשִׁי וְשִׁמְחָתִים בֵּית תְּפִלָּתִי וְגו', על
דַרְךְ שְׁאֲמְרוּ רַז"ל (ע"ז מה). אֵין לָךְ כָּל הַר
וְגִבְעָה שְׂאֵין בו עכו"ם. וְהִקְשָׁה בִירוּשָׁלַיִם
בְּפֶרֶק הַצְּלָמִים (ע"ז פ"ג ה"ה) דָּאם כֵּן הָאִיף נִבְנָה
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עַל גְּבֵי הַהַר.

אולם, לפי מה שְׁאֲמְרוּ בַמִּדְבָּר (שוח"ט תהלים
עו) דְּבַעַת בְּרִיאַת עוֹלָם עַל אֲבֹן הַשְּׂתִיָּה,
שְׁמִמְנָה הַשְּׂתִת הָעוֹלָם כְּבִיכּוֹל, הַתְּפִלָּל הַקְּב"ה
שִׁיכְבְּשׁוּ רַחֲמָיו אֶת כְּעֶסְיוֹ וַיִּגְלוּ רַחֲמָיו עַל
יִשְׂרָאֵל, וְאֲמְרוּ בְּזֵהר, דְּכָל מָקוֹם שֶׁהַשְּׂכִינָה
שׁוּבָה, שׁוֹב אֵין רְשׁוּת לַסְטְרָא אַחְרָא לְבוֹא
שָׁם, וְכִיּוֹן שֶׁהַקְּב"ה הַתְּפִלָּל שָׁם, לָכֵן נִבְנָה
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה.

וזה שְׁאֲמַר, וְהִבְיֵאוּתִים אֶל הַר קְדוֹשִׁי, וְכִי
תִימָא פִּינֵן דְּהַי הַר הָאִיף הַי קְדוֹשִׁי,
עַל זֶה אָמַר, וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי דִּיקָא,
שֶׁהוּא מִתְּפִלָּל שָׁם, וְלָכֵן עוֹלָתֵיהֶם לְרַצּוֹן עַל
מִזְבְּחֵי, וְאֵין שָׁם לְתָא דְּעַפְסוֹם, 'כִּי בֵּיתִי בֵּית
תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים, וְאַתָּר שְׁשֻׁרְתָּהּ
הַקְּדוֹשָׁה דְּשָׁם, אֵין רְשׁוּת לַסְטְרָא אַחְרָא וְכַנ"ל,
וְהוּא פְּרוּשׁ נִחְמַד, עכ"ד.

ובזה מובן מה שְׁאֲמַר יַעֲקֹב, אֲכֹן יֵשׁ ה'
בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי וְכו', וְהִנְנוּ,
כִּי יַעֲקֹב תָּמָה, כִּי יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה, שֶׁהוּא

אַרְבַּע עָשָׂר שָׁנָה, וַיִּמָּאֲחַר שְׁבִטוֹל תּוֹרָה הוּא
דְּכָר חֲמוּר, וְהַקְּב"ה מְדַקְדֵּק עִם סְבִיבּוֹ כְּחוּט
הַשְּׁעָרָה (יבמות קכ"א), עַל כֵּן חָשַׁשׁ יַעֲקֹב שֶׁיִּזְדַּקְּוֵהוּ
הַחַיּוּת, וְלָכֵן שָׁם אֲבָנִים סְבִיב לְרֵאשׁוֹ. (באדיבות
'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

והנה מלאכי אלהים עלים יורדים בו והנה ה'
נצב עליו (כח יב-יג)

נפתלי שנע רצון

רבי נפתלי הירץ גינצבורג זצ"ל

כשהחלה קפיצת הארץ עלו מלאכי ארץ ישראל
למעלה והצטרף יַעֲקֹב אֲבִינוּ לַשְּׁמִירַת הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא

פרש רש"י עולים תחלה ואחר כך יורדים,
מְלָאכֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עָלוּ תַחֲלָה וְאַחַר
כֵּן יָרְדוּ מְלָאכֵי חוּץ לְאֶרֶץ, וּבִינֵי לְבִינֵי וְה'
נִצָּב עָלָיו לְשִׁמְרוֹ, שְׁלֹא יִהְיֶה בְּלֹא שְׁמִירָה.

ולפום ירהטא יפלא הדבר למה עשה אלהים
כִּכָּה שְׁעָלוּ תַחֲלָה וְאַחַר כֵּן יָרְדוּ
מְלָאכִים אַחֲרֵיהֶם, לְמָה לֹא הָיָה בְּהַפֵּךְ שְׁמִלְאֲכֵי
חוּץ לְאֶרֶץ הָיָה לָהֶם לִירֵד תַחֲלָה לְשִׁמְרוֹ,
וְאַחַר כֵּן הָיָה לָהֶם לְעֹלוֹת מְלָאכֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה בִּינֵי לְבִינֵי בְּלֹא שְׁמִירָה, כְּמוֹ
שְׁמִצֵּינוּ שֶׁהָיָה עֲמוּד הָעֲנַן מְשֻׁלֵּם לְעֲמוּד הָאֵשׁ.

ונראה לי דהינו טעמא משום שקפצה ליעקב
הָאֶרֶץ, וְאִם כֵּן בְּעוֹדוֹ עֲדִין בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל הַתַּחֲלִיל קְפִיצַת הַדָּרָךְ, וְשׁוֹב לֹא הָיָה
צָרִיף לְמְלָאכֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְשִׁמְרוֹ, שֶׁכִּבְּר
כְּלָתָה שְׁמִירָתָם שֶׁל מְלָאכֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעָלוּ
תָּכַף, וְכֹאשׁוּר הִגִּיעַ לַחוּץ לְאֶרֶץ אִז הַתַּחֲלִילָה
שְׁמִירַת שֶׁל מְלָאכֵי חוּץ לְאֶרֶץ וְיָרְדוּ מְלָאכֵי
חוּץ לְאֶרֶץ, וְאִם כֵּן הָיָה בִּינֵי לְבִינֵי בְּלֹא
שְׁמִירָה, וְעַל כֵּן וְה' נִצָּב עָלָיו לְשִׁמְרוֹ.

ובכעל הטורים (ויקרא ט, כב) פֶּרֶשׁ, "וַיִּשְׁמְרֶךָ" מן החטא, שְׁנֵאמַר "רְגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמֹר" (ש"א ב, ט).

ולפי זה יתבאר דברי יעקב "אם יהיה אלהים עמדי ושמרני" מן החטא, וזה יהיה על ידי שיצליחני "בדרך הזה אשר אנכי הולך" לבית לָבֵן, על ידי שאשא אשה שתשמר אותי מן החטא, ועל ידי כך "ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש", שהרי האשה היא מכינה את הלחם מהחטים ואת הבגד מהפשתן. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וישא יעקב רגליו (כט א)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקטל זצ"ל

ראשו ולבו של יעקב אבינו נשאו את רגליו

פֶּרֶשׁ רש"י, נשא לבו את רגליו. ואפשר לפרש כפנת רש"י ז"ל על פי הידוע, שהראש יש לו קדימה אצל רגליו, מחמת שנברא לכבוד קונו, כמו שאמרינן (נוסח לשם יחוד קודם הנחת תפילין) 'שהנשמה שבמחי עם שאר חושי וכוחי כלם יהיו משעבדים לעבודתו יתברך שמו', ורגליו של אדם הולכין אחר הגשמיות לפרנסה, וצריך כל אדם לשעבד רגליו לראשו. וכמו שמשפריים מבצע תשובה אחר, ששכב עם רגליו על הכר, ושאלו לו על זה, והשיב מחמת שבעת שלא למדתי תורה ונדפתי את עצמי אחר תאוות הגשמיות היו הרגלים שלי העקר וראש שלי היה טפל, על כן בדין שיטלו רגלי שְׁכָרִם. על כן פֶּרֶשׁ רש"י ז"ל שיעקב אבינו ע"ה היה במדרגה זו, שלבו נשא את רגליו, ולא רגלו את לבו.

הר ונעבד עבודה זרה, על כן אמר וְאֵנֹכִי לֹא יִדְעֶתָ הַאִיף יֵשׁ מְקוֹם לְהִשְׁרָאֵת הַשְּׂכִינָה, ויאמר מה נורא המקום הזה, מפאת כי אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים, ופרש רש"י לתפלה, ונהניו, שהוא בית אלקים שהקב"ה התפלל בעצמו שם, ועל כן במקום ששורה קדשה מקדם ליבא סטרא אחרא, ואם כן נורא מאד המקום הלז שהתפלל הקב"ה בעצמו שם.

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש (כח ב)

פני יוסף

רבי ישעיה יוסף פונטריומולי זצ"ל

יעקב בקש מה' לשא אשה כדי להשמר מהחטא

נִרְאָה לְבָאָר בְּהַקְדִּים אֶת הַגֹּמ' בִּיבְמוֹת (גו). שאשתו של רבי חזא היתה מצערת אותו ואעפ"כ היה מכבדה, וכשתמה רב על כך, ענה לו דַּיְנוּ שְׁמַגְדֵּלוֹת בְּנֵינוּ וּמְצִילוֹת אוֹתָנוּ מִן הַחַטָּא'.

עוד מובא בגמ' שם, שרבי יוסי ראה את אליהו הנביא ושאלו על הפסוק "אעשה לו עזר כנגדו" (בראשית ב, יח), במה אשה עוזרת לאדם. ענה לו, אדם מביא חטים ופשתן מהשדה, וכי פוסס הוא את החטים? וכי לובש הוא את הפשתן, הרי האשה היא שמכינה את הלחם ואת הבגדים, ובזה מאירה את עיניו ומעמידתו על רגליו.

עוד יש להקדים את דרשת הספרי עה"פ "בִּרְכֶךָ ה' וַיִּשְׁמְרֶךָ" (במדבר ו, כד), "וישמרך" מֵאֵצֶר הַרְעָה, וכמו שְׁנֵאמַר "כי ה' יהיה ככסלך ושמר רגלך מלקד" (משלי ג, כו).

מ'כי יסיר' וכו' (דברים טו ד), ממילא אינם אחיות
ממש עכ"ל.

והיננו דבא הפתוח להודיע ולישב הא"ף נשא
יעקב שתי אחיות, לכן הצ"ח לומר
וללכן שתי בנות, פרוש אלו שתי אחיות אינם
אחיות אלא מצד אביהם, וגר אינו מניחם אלא
אחר האם, ומצד אמן לא נקראו אחיות.

**ויהי בבקר והנה הוא לאה ויאמר אל לכן מה
זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה
רמייתני** (כט כה)

מלא העמר

רבי אריה ליב ציניץ זצ"ל

שמירת האבות את התורה רק בארץ ישראל

יראה כי חשב יעקב שכבר נתקדשה [רחל]
בשני עבודה, ואם פן הכשילו באחות
אשה, וזהו מה זאת עשית לי שאני חפץ לקיים
כל התורה כמו שקיים אברהם, הלא ברחל
עבדתי עמך ויכבר נתקדשה בשני עבודה [וכו'].

לזה השיבו לא יעשה בן במקומו, כי הרמב"ן
(בראשית כו ה) כתב שלא קימו אבות התורה
רק בארץ ישראל, כי המצות משפט אלהי
הארץ הם, אבל בחוץ לארץ לא קימו רק
מצות בני נח, לכן אמר לא יעשה בן במקומו,
כי בחוץ לארץ לא היה אסור בשתי אחיות,
שאין צריך לקיים המצות בחוץ לארץ, ואין
ראוי לתת הצעירה לפני הבכירה, לכן מלא
שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת.

**וירא ה' כי שנואה לאה ופתח את רחמה ורחל
עקרה.** ונתהר לאה ונתלד בן ותקרא שמו ראובן
וגו'. ונתהר עוד ונתלד בן ותאמר כי שמע ה'
כי שנואה אנכי ונתן לי גם את זה ותקרא שמו

**ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל
בתו באה עם הצאן** (כט ו)

מנחת יהודה

רבי בנימין וולף ברצפליד זצ"ל

הוכחת הרועים ששלום ללבן מכך שרחל רועה
את הצאן

ומקשים למה השיבו הרועים שפת יתר
והנה רחל באה עם הצאן, מי
שואלם על כך. ואמרתי על דרך דאמרינן
בגמרא (ויק"ר י"ד ד) אין בעל הדין פוגע בנפשות
תחלה, מקדם שולח לו חסרון בממונו, ואחר
כך בפהמות, לסוף אם לא שב גם בגופו.
וזהו שאמרו שלום, והא ראינה והנה רחל בתו
באה עם הצאן, ואם אין שלום אמר ה' וראי
היו מתים צאנו תחלה.

**וללכן שתי בנות שם הגדלה לאה ושם הקטנה
רחל** (כט טו)

נפש טובה

רבי פינחס נפתלי ירושלמי זצ"ל

לאה ורחל היו אחיות רק מצד לכן אביהם
ולפיכך לא נאסרו ליעקב משום אסור אחיות

לכאורה לא הצ"ח הפתוח להזכיר כל זה,
דממילא שמעינן מדאמר יעקב
אעפ"ך שבע שנים ברחל בתוך הקטנה, וגם
מפסוק של אחריו ויהי בערב וינח את לאה
וגו' ויאמר לא יעשה בן במקומו לתת הצעירה
וגו', מפל זה נשמע דרחל היא קטנה ולאה
היא גדולה.

ולדעתי יש לישוב על פי שמצאתי בילקוט
דוד בשם המפרשים תרוץ תדא
הא"ף נשא יעקב שתי אחיות, ותרץ דלאה
ורחל נולדו ללבן משתי נשים, וגר אין בני
מיחסים רק אחר האם כדנפקא לן (קידושין סח):

שמעון (כט לא-ג)

בני יוסף

בני יוסף ויהיאל וצ"ל

בזכות צדקותה של לאה זכתה בכנים

מוכא במדרש (כ"ר עא, ה), "זה" עתיד להעמיד שונא (זמרי בן סלוא), ומי מרפא מכתו, גם את", זה פינתס שהוא עתיד לעמד מלוי. ויש להבין, מה ראתה לאה להזכיר את ענן זמרי ופינתס בזמן לדת שמעון. עוד קשה, מאחר והסבה שה נתן ללאה ילדים בגלל שה שמע שהיא "שנואה", הרי שהיתה צריכה לקרא לבן הראשון 'שמעון' ולא לשני.

ויש להקדים את המדרש תנחומא (ויצא סי' ה), 'כשבקש הקב"ה לתן לה (ללאה) בנים, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, לזו אתה נותן בנים, שעל ידי זמרי בן בנה יפלו עשרים וארבע אלף, אמר להם הקב"ה, עכשו זו הצדקת איני מקפחה מן הבנים, לכה נאמר 'וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה". וידברי המדרש יש לפרש את מה שאמר הפסוק 'וירא ה' כי שנואה לאה", הינו שעתידי לעמד ממנה זמרי בן סלוא שנקרא 'שונא' שבגללו ימותו רבים מישראל, ובכל זאת לא שמע ה' בקול המלאכים, אלא ויפתח את רחמה".

ומעתה יובן מדוע הזכירה לאה את זמרי ופינתס בלדת שמעון, שהרי מחמת זמרי התעורר עליה הקטרוג של המלאכים, ואף שדחה ה' את דברייהם, בכל זאת רצתה להמעיט מהקטרוג ולכן אמרה שאף פינתס שחרג את זמרי יצא ממנה, שהרי הוא מבני לוי.

ויובן גם מדוע קראה לבנה השני "שמעון" ולא לראשון, שמאחר שבגלל בנה השני ה' שמע שהיא "שנואה", כי מבן זה יצא

זמרי, והוא היה הסבה לזה שקטרוגו עליה המלאכים שלא לתת לה בנים, ובכל זאת אמר ה' שמאחר שפעת היא צדקת, הרי שאין לקפחה, לכן קראה לו "שמעון". (באדיבות 'מכון

חכמי ספרד' נתיבות)

בית אהרן

בני אהרן צורוגון וצ"ל

חסרון מעלת 'המתפלל על חברו תחלה'

רש"י ו"ל: הבה לי בנים וכי כף עשה אביך לאמך והלא התפלל עליה. נמצא שהיתה אומרת רחל ליעקב שיתפלל עליה כמו שהתפלל יצחק על רבקה, ויבסמוך אומר רש"י ו"ל 'אשר מנע ממך', את אומרת שאעשה כאבא, אני איני כאבא, אבא לא היו לו בנים, לי יש לי בנים, ממך מנע ולא ממני וכיו.

ראוי להבין מהו שאמר יעקב אבינו ע"ה אבא לא היו לו בנים אני יש לי בנים, היא אומרת שיתפלל עליה שיהיו לה בנים כמו שהתפלל אביו על רבקה ונפקדה, אם פן מהו התשובה שאומר לה אני יש לי בנים, אם יש לך מה בכך, אני אומרת לך שתתפלל עלי לשם יתברך שיהיו גם לי בנים.

והנראה לעניות דעתי עם מה שאמרו חז"ל (ב"ק צב.) כל המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה, לפיכך אמר יעקב אבינו ע"ה אני איני כאבא, אבא לא היו לו בנים והנה צריך לאותו דבר ולפיכך נענה תחלה, אבל אני יש לי בנים ואינו דומה תפלתו לתפילתי.

וישמע את דברי בני לכן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל

הישועה. ועל פן קראה שמו דן על שם היסורים, להורות שצריך לקבלם באהבה, כי הם משרש חסד וגורמים הישועה, וזה פונת רש"י 'דנני וחיבני' ועל ידי זה ששלח עלי יסורים בזה גופא וזופני'.

פני מבין

רבי נתנאל פריד זצ"ל

הנרוו כלו לחובה יוצא זכאי

פרש רש"י דנני וחיבני וזופני. ואינו מוכן, אם מחיבין אינו זכאי, ואם זכאי אינו חיב. ונראה לפרש דמבאר במסכת סנהדרין (ט.) אם אמרו פלו חיב זכאי וזכאי פיון שהפלו דנו לחיב ממילא הוא זכאי, על פן שפיר אמרה 'דנני וחיבני', דכיון שהיה פלו לחיב על פן וזופני'.

ויקרא לו לכן יגר שהדותא ויעקב קרא לו גלעד (לא מ)

ירך יעקב

רבי יעקב פייתוסי זצ"ל

רמאותו של לכן לקרות שם לעדות המצבה

בלשון ארמי

שמעתיה משם הרב המפרסם מהר"ח מודעי ז"ל, על פי מה שאמרו (תענית ח.) מעשה באחד שהעלה לאשה מהבור וקבלו על עצמם לנשא זה לזה, והם אמרו דעדיהם המה הבור והשועל שהיה עובר לפניהם, ואז הלכו פל אחד לביתו, לימים שכח ונשא אשה אחרת ונולד לו בן ונפל לבור ומת, ואחר כך נולד לו בן ונשכו שועל ומת, ותהם פל העיר על זה, ואז נזכר הענין וגרש לאשתו וחסר ונשא לאשתו שפרת עמה ברית, ע"כ.

הכבר הזה (לא א)

ישועות יעקב

רבי יעקב מטוולס אורנשטיין זצ"ל

למידת דרכי הרמאות מלבן

נראה לי באור הדבר, דהמה הרגישו כי ברמאות עשה יעקב מה שקבל שכר רב בזה על עבודתו יותר מכפי המגיע לו, ואמנם מאין לו להבין תחבולות כאלה, כי היה מפרסם לאיש תם, כמו שהעידה עליו התורה (לעיל כה כז) 'ועקב איש תם', אמנם באמת אף שנולד בתמימות ולא היה יודע ברמאות, מפל מקום מאחר שהיה זמן רב בבית לכן למד ממנו דרכי רמאות.

וזהו לקח יעקב את כל אשר לאבינו, ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד, דהינו שלמד מן אשר לאבינו הרמאות עד שרמה גם אותו, וזהו לקח את כל אשר לאבינו לא בהזקה ובגזול, רק מאשר לאבינו דהינו רמאות אשר לאבינו עשה לו כבוד ועשר.

ותאמר רחל דנני אלהים וגם שמע בקלי ויתן לי בן על כן קראה שמו דן (ל ו)

בית אשר

רבי אשר זעליג גרינצוויג זצ"ל

קבלת היסורים מאהבה מעוררת ישועה

פרש רש"י דנני וחיבני וזופני. יש לדרוק למה קראה שמו דן, היה לה לקרותו על שם הישועה, גם מה שפרש רש"י 'דנני וחיבני וזופני' צריך להבין.

ואפשר לומר בס"ד, שצריך להאמין שהיסורים בעצמם הם גורמים הישועה, כמו שאמר נחום איש גם זו לטובה, הינו הצרה עצמה שלא תבוא אם מקבלה באהבה גורמת

יסוד יוסף

רבי יוסף יוסקא ב"ר יהודה יודל זצ"ל

הכנעת כח הטמאה המחטיאה את האדם בלילות

תפלת ערבית תקנו חכמים ו"ל (ברכות כו:)
כנגד איברים ופגרים שלא נתעבלו
מבערב, שמעלין אותם על גבי המזבח פל
הלילה. באור הענין מבאר בזהר תרומה (ח"ב
קל), כי העשן של כל הקרבנות היה עולה
במישור, מה שאין כן של איברים ופגרים
הנוזרים היה מתעקם הולך מצד צפון מקום
אשר שם דירת הסטרא אחרא, כדי שיזונו
מהאור והעשן, ולא יסלקו לקטרג על בני
ישראל.

וכשהיה הענין הנוזר מתעקם לאותו צד,
ועאל לחד נוקבא דבסטר צפון
(ונכנס לנקב שבצד צפון), וכל סטרא אחרא
היו יודעין שהעשן יהיה שם, והיו מתאספין
בלם לשם, וראש אחד ממנה על בלם, וששים
אלף רבוא מחנות של קלפות עמיה, וכלהו
מתאספים יחד לסטר צפון וקנין על פתחא
תדא דאיגרי קרי' דמשם נפקין כל מקטרגים
על ישראל, ועל זה כתב (ויקרא כו כא-כח) 'ואם
תלכו עמי קרי והלכתי אף אני עמכם בחמת
קרי'.

ואף הקלפות אשר שם, נפקין ופרחין ושאיין
בלילה, ומתחזין לבני אדם בחלום הלילה
ושוחקין עמהם [וכו:], והנה העשן הנוזר היה
מזיק אותן, בענין שנשארו במקומם ולא
תפשטו על העולם, וכנגד זה תקנו תפלת
ערבית, באשר פתות הנוזרים יוצאים מערב
רב, ועל כן נקראת תפלת 'ערב' להתיש כח
פתות הנוזרים.

וצריך האדם לכוון בתפלת ערבית כדי להתיש
כח הסטרא אחרא הנוזר, והכלל כי
מיד אחר חצות כי ינטו צללי ערב, יש כח
להסטרא אחרא ביותר, בפרט בגלות המר הזה,

ועל פרוך לומר דהמלאכים הממנים על
הבור והשועל הם עשו לכול זה, ונודע
דאין המלאכים נזקקין ללשון ארמי, ולכן ויקרא
לו לבן יגד שהדותא בלשון ארמי לשלא יזדקקו
לו המלאכים, ויעקב חשש לארמאה ברמאותיה
וקרא לו גל עד בלשון הקדש כדי שיזדקקו
לו המלאכים, עכ"ד ז"ל.

מעניני הפרשה •

תפלת מעריב וסגלתה

תורת חיים

רבי אברהם חיים שור זצ"ל

תקן יעקב תפלת ערבית כיון ששקעה עליו
החמה שלא בעונתה ועבר זמן מנחה

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש (כח יא).
אמרו רבותינו (ברכות כו:) שתתן תפלת
ערבית. וצריך לתן טעם למה תקן תפלת ערבית
בפעם ההוא.

ואפשר לומר כי אז נאנס יעקב ולא התפלל
מנחה כי עוד היום גדול להתפלל,
והחמה שקעה עליו פתאום שלא בעונתה ועבר
זמן תפלת מנחה, וקניא לן טעה ולא התפלל
מנחה מתפלל ערבית שמים, הראשונה ערבית
והשניה לתשלומין כדאיתא בריש פרק תפלת
השחר (ס), ולכן תקן אז תפלת ערבית והתפלל
אותה שמים, אחת לשם ערבית ואחת לתשלומי
תפלת מנחה. (סנהדרין צה:)

ימי הזקנה, צריך האדם לעשות מה שיוכל מעבודת ה', גם כי אינו יכול לטרוח ולעשות כל כך כמו שהיה עושה בעודו איש בזמן בחרותו, אפלו הכי יעשה מה שיוכל. ובערך זה נקרא תפלת ערבית רשות, שאין תנן יכול לעבד עבודת ה' בשלמות מצד כבודותו. (שער

התפלה פ"ד)

נתיבות עולם

בפי יהודה ליווא מפראג זצ"ל

שעבוד הנפש להקב"ה בתפלת ערבית

וכאשר הוא בערב, אשר האדם כבר הוא גגע מן העסקים והטרדות שהיה לו עד אותה שעה, ונפשו מבקשת מנוחה. ודבר זה שיך לנפש, לפי שהנפש היא בעלת מלאכה ובעלת תנועה כמו שהתבאר פעמים הרבה דבר זה, ובלילה היא מבקשת המנוחה והמרגוע, ועל ידי השנה חוזרת לתקונה [וכו'].

ולפיכך אמרו חכמים, שלא לישן בערב קדם התפלה, וגם לא יאכל וישתה, רק תפלל, שבזה נראה שהאדם משעבד נפשו אל השם יתברך, שהוא גגע מן התנועה ומבקש המנוחה, ועם כל זה משעבד נפשו ומתפלל.

(נתיב העבודה פ"ג)

שיערי קדושה

בפי חיים וויטאל זצ"ל

להתחזק בכונת תפלת ערבית כדי להנצל

מהמזיקים הרוצים לשכן על האדם

הזהר מאד בתפלת המנוחה, כי לא נענה אליהו ז"ל אלא בתפלת המנוחה, ועוד כי שעת דין גמור הוא, כי פנה היום ונטו צללי ערב, וביותר הזהר בתפלת ערבית, אשר כבר החלף וקסה ארץ, וכל המזיקים מתעוררים

וצריך האדם לכוון בתפלתו ובכונת הלב מאד.

(פרק טו)

ראשי בשמים

בפי ישעיה מושיקאט זצ"ל

נמנע יעקב אבינו לישן בבית עבר מפאת

שעריו לא תקן תפלת ערבית המגנה מהמזיקים

וישכב במקום ההוא (כח יא). פירש רש"י ז"ל שכל י"ד שנה ששמש בבית עבר לא שכב וכו'. יובן על דרך שכתב הדהר הקדוש שתפלת ערבית הוא כנגד עכול איברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב ומתעכלים כל הלילה, לכן תפלת ערבית זמנה כל הלילה.

ואמר שם עוד, שהעשן שלהם היה מעביר כל רוחות רעות המחטיאים את האדם בלילה בעת השנה, וכמו שאמרו חז"ל (במדב"ר כא כא) על פסוק 'צדק ילין בה', לא לן אדם בירושלים ועברה בידו וכו'.

וזה שאמר ויפגע במקום ואמרו רז"ל בברכות (כו:)

אין פגיעה אלא תפלה כמו שכתוב (ירמיה ז טו) ואל תפגע בי, ולמדו מכאן שיעקב תקן תפלת ערבית, וזכה היה מעביר הרוחות רעות המחטיאים את האדם, ומפני זה וישכב במקום ההוא דוקא, וכי"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב, מפני שעדין לא תקן יעקב בעת ההוא תפלת ערבית.

בית אלהים

בפי משה טראני זצ"ל

קמו תפלת ערבית להתחזק בעבודת ה' בימי

הזקנה

ויעקב תקן תפלת ערבית, לרמוז כי גם שטרך בתחלת ימיו ובאמצעותם בעבודת השם יתברך, גם בשעת הערב השמש שהם

שְׁדִיקוֹ בְּלוֹשֵׁם אַבְרָהָם תִּקְוֶה, דְּהִינּוּ
הַמַּעֲוֹת הַתְּקִינִי, כִּי תִהְיֶה תְּפִלַּת הָאָדָם נִשְׁמָעַת
אִף אִם תִּהְיֶה תְּפִלַּת שְׁחֵרִית טָרָם יָבֵא עַת
צָרָה, וְאִיכָּא לְמִיחַשׁ מִשׁוּם שְׁמָא יִגְרַם הַחֲטָא.
וְיִצְחָק תִּקְוֶה כִּי אִף בְּעַת שְׂבָא שְׂבָא הַמִּשְׁחִית עַל
יְדֵי תְּפִלַּת הָאָדָם, יֵאמֶר ה' הֲרֹף לְמַלְאָךְ
הַמִּשְׁחִית.

ויעקב תִּקְוֶה תְּפִלַּת עֲרִבִית, כִּי הַתְּפִלָּה שְׁהִיא
לְעַת עָרֵב וּבֵא הַמְּנוֹת בְּחִלּוּנֵינוּ, יַעֲתֵר
ה' לוֹ וְיִשְׁמַע שׁוֹעַת נְכָאִים, וְהִנֵּה עֵינֵינוּ הִרְאוּת
כִּי יַעֲקֹב בְּעַת צָר לוֹ מֵאֵד חֲנוּן אֵל ה' וְהָאֵל
נִשְׂא פָנָיו, נִמְצָא שְׁיַעֲקֹב לְמַדְנוּ כִּי אִף בְּרִגְעַ
שְׁחֵרֵב חֲדָה מְנַחַת עַל צְוֹאָרוֹ לֹא יִתְנַאֲשׁ מִן
הַרְחָמִים.

לְחַנוּת עַל גּוֹף הָאָדָם וְעַל נַפְשׁוֹ בְּעִלּוּתָהּ לְחַת
חֶשְׁבוֹן לְיוֹצְרָהּ. (שַׁעַר ו' ח"א)

חֲנוּן סוֹפֵר

רַבִּי שְׁמוּאֵל אֲהַרְנֵסְלָד זצ"ל

כַּח תְּפִלַּת מַעֲרִיב לַפֶּעַל אִף בְּשַׁעַת שְׁחֵרֵב חֲדָה
מְנַחַת עַל צְוֹאָרוֹ שֶׁל הָאָדָם

ויעקב אֲבִינוּ ע"ה תְּפִלָּתוֹ הִיְתָה בְּלִילָה מִמַּשׁ,
כִּי בֵּא הַשֶּׁמֶשׁ, בְּעַת צָרָה מִמַּשׁ, וְהוּא
קָרָא אֵל ה' כִּי יוֹשִׁיעֵהוּ, וְעַל יְדֵי זֶה תִּקְוֶה לָנוּ
כִּי בְּכָל עַת אֲשֶׁר נִקְרָא לֵה' יִשְׁמַע מֵהִיכָלוֹ
אֶת קוֹלָנוּ וְיִשְׁמַע שְׁוַעֲתָנוּ.

וְהִנֵּה מֵה מֵאֵד יִנְעֲמוּ דְבָרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל,

מעשי צדיקים

כָּאוּ, אָנָּא תַּחֲפִשְׁנִי", כִּי עַז הִיָּה רְצוֹנוֹ לִשְׁמַע
דְּבָרֵי זְקֵנוּ עַל מִקְרָהּ זֶה.

משיבא הִיְהוּדִי, סִפֵּר שֶׁהֲרִבֵי אָמַר לוֹ אֵת
לְשׁוֹן הַמְדַרְשׁ, 'לִית אָנָּא מוֹבִיד סִבְרֵי
מִן בְּרִי', הוּא הִבִּין מְדַבְּרִים אֵלּוֹ שְׁנִסְתָּם
עַלְיוֹ הַגּוֹלָל, הֲרַבִּי רַק חֲפֵץ לַחֲזֹקוֹ בְּאִמוּנָתוֹ
בְּכָל מַצָּב.

אמר לוֹ הָאֵהֱבַת יִשְׂרָאֵל, אֲסַבִּיר לָךְ כְּפִנְתוֹ
שֶׁל זְקֵנֵי הֲרַבִּי, 'כְּשֵׁם שֶׁהִשֵּׁם הוּא'
כְּסִדְרוֹ מוֹרָה עַל רַחֲמִים וּח"ו בְּהֶפְךָ מוֹרָה
עַל הַהַפּוּךְ, כֵּן הוּא בְּשֵׁם ס"מ, כְּסִדְרוֹ מוֹרָה
עַל תַּקְוֶה הַדִּינִים ח"ו, וּבְהֶפְךָ הֲרִי הוּא רַחֲמִים.

תבות 'לִית אָנָּא מוֹבִיד סִבְרֵי, הֵן רֵאשֵׁי תְּבוֹת
ס"מ בְּהֶפְךָ, בְּדַבְּרֵינוּ אֵלּוֹ הֶפְךָ הֲרַבִּי
וְהַמְתִּיק מַעֲלִיךְ אֶת הַדִּינִים, לְרַחֲמִים גְּמוּרִים".
(אֲבִנֵי אֶפֶד)

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה (כח י')

במדבר (בר"ד סח ב) עַל הַפְּסוּק אָמַר יַעֲקֹב,
חַס וְשְׁלוֹם לִית אָנָּא מוֹבִיד סִבְרֵי מִן
בְּרִי, אֵלּא עֲזָרֵי מַעַם ה'.

ספר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דּוֹד פְּרִידְמוֹן זצ"ל. שְׁמַעֲתִי
מֵהֵרָה"ק הָאֲמֵרִי חַיִּים זִיע"א, כִּי יְהוּדִי
שְׁהִיָּה עֲלֵיו לְהַתְּיַצֵּב בְּעַרְכָּאוֹת הַגּוֹיִים לְמִשְׁפָּט,
וּבְדַרְךָ הַטֹּבַע לֹא הִיְתָה לוֹ אִפְשָׁרוֹת לְהַנְצִל
מִגּוֹזַר דִּין חֲמוּר, הַגִּיעַ אֵל הֵרָה"ק הַצְּמַח צְדִיק
זִיע"א, לְהַזְכִּיר לְפָנָיו אֶת צָרָתוֹ.

אותה עַת יֵשֵׁב בַּחֲדָר הַחִיצוֹן לְפָנֵי חֲדָר הֲרַבִּי,
נִכְד הֲרַבִּי הֵרָה"ק אֵהֱבַת יִשְׂרָאֵל זִיע"א,
בְּעַת הַהַמְתָּנָה, עַד אֲשֶׁר נִקְרָא הִיְהוּדִי לְהַכְנִס
אֵל הַקֶּדֶשׁ פְּנִימָה, שֶׁפֶךְ לְפָנָיו אֶת מֵר לְבוֹ.

קדם שְׁנִכְנַס לְצַמַּח צְדִיק, אָמַר לוֹ הָאֵהֱבַת
יִשְׂרָאֵל, "בְּבִקְשָׁה מִמּוֹ, כְּשֶׁתְּצַא מֵאֵת
זְקֵנֵי אָמַר לִי מֵה אָמַר לָךְ, אִף אִם לֹא אֵהֱיָה

וְהָנָה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְךָ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ (בַּח טו)

סֵפֶר הַרְהו"ק הַצִּמְחָ צְדִיק זִיע"א. לִפְנֵי הַרְהו"ק רַבִּי לִוִי יִצְחָק מִבְּרֵדִיטְשׁוֹב זִיע"א הִגִּיעַ חֲסִיד עֲשִׂיר וְסִפֵּר אֶת דְּאָתָּו, לְאַחֲרוֹנָה אָבָד אֶת כֶּסֶפוֹ בְּעֶסְקִים רָעִים, עַד כְּדֵי שֶׁנִּפְל לְחֹבוֹת גְּדוֹלִים, לְמַזְלוֹ, עֲדִין לֹא הִתְפָּרַס מִהַדְּבָר, וְכָךְ נֹשְׂיוֹ אֵינָם דּוֹחֲקִים בּוֹ לְקַבֵּל אֶת כֶּסֶפָּם מִזְדִּית.

הוֹרָה לוֹ רַבִּי לִוִי יִצְחָק, "תִּקְנֶה שְׁטֵר הַגְּרָלָה, וְאִי"ה תִּנְשָׁע". עֲנָהּ הַחֲסִיד, "אֵינִי מִפְקַפֵּק חֲלִילָה בְּהִבְטַחַת הַרְבִּי, אֲךָ מִי יוֹדֵעַ מִתִּי הִיא תִּתְקַנֵּם, לְעֵתִים חוֹלְפוֹת מִסִּפֵּר שָׁנִים עַד הַזְּכִיָּה הַמִּיחַלֵּת בְּשִׁטְרֵי הַהַגְּרָלוֹת.

חוֹשְׁשֵׁנִי שְׂאֵדֶהכִי וְהַכִּי יִחַלוּ בְּעַלֵּי הַחוֹבוֹת לְנַגֵּשׁ בִּי, גַּם בַּת יֵשׁ בְּבִיתִי שֶׁהִגִּיעָה לְפָרְקָה, וְאֲנִי זְקוּק לְהִשְׁאִיָּה. הַבְּטִיחַ לוֹ ר' לִוִי יִצְחָק שֶׁהִשְׁלִי"ת זִמְיָן לוֹ בְּמַהֲרָה מַעוֹת, עוֹד בְּטָרָם יִזְכֶּה בְּהַגְּרָלָה.

הַחֲסִיד קִיָּם אֶת דְּבָרֵי הַרְבִּי, וְרָכַשׁ שְׁטֵר הַגְּרָלָה. בְּדָרְכּוֹ לְבִיתוֹ הִגִּיעַ לְמָלוֹן, וְנָטָה בּוֹ לָלוֹן, בְּאִישׁוֹן לִילָה סָר לְאוֹתָהּ אַכְסֵנְיָה שֶׁר גְּדוֹל שֶׁנִּסְעַע בְּמִרְכָּבָתוֹ הַמִּפְאָרֶת לְדָרְכּוֹ, וְאֵף הוּא נִתְעַכֵּב לָלוֹן בְּמִקוֹם.

בְּלִילָה חָלַם הַשֵּׁר כִּי בְּמָלוֹן זֶה שׁוֹהֶה יְהוּדִי וּבִידּוֹ שְׁטֵר הַגְּרָלָה שֶׁמְזָלוֹ טוֹב, וְעַלֵּיו לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַחֲלִיף אֶת הַשְּׁטֵר שֶׁיֵּשׁ בִּידּוֹ בְּשִׁטְרוֹ שֶׁל הַיְהוּדִי, הַשְּׁטֵר שֶׁל הַיְהוּדִי בּוֹדְאֵי יִזְכֶּה, וְשָׁלוֹ, אֵינּוּ שׁוֹה מְאוּמָה.

הַקִּיץ הַשֵּׁר וְהָנָה חִלוּם, וַיִּישַׁן וַיִּחַלֵּם שְׁנִית כְּזֹאת, עִמַּד מִמְשַׁכְּבוֹ, וַיִּצְוֶה עַל מְשָׁרְתּוֹ שִׁיחַקֵּר אִם יֵשׁ כָּאֵן אֵיזָה יְהוּדִי זָר, אִם

יִמְצָא, יִקְרָאנוּ אֵלָיו. הַמְּשָׁרֵת מְצָא אֶת הַיְהוּדִי וְהִצִּיגּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁר, שֶׁאֵלוֹ הַשֵּׁר אִם יֵשׁ בְּרִשׁוֹתוֹ שְׁטֵר הַגְּרָלָה, וְהִשִּׁיבוֹ שָׁכֵן.

אָמַר לוֹ הַשֵּׁר, גַּם תַּחַת יָדִי יֵשׁ שְׁטֵר כְּזֶה, בּוֹא נָא וְנִחְלִיף בֵּינֵינוּ אֶת הַשְּׁטֵרוֹת, וְאֲנִי אוֹסִיף לָךְ עַל שְׂוִיו כְּמָה זְהוּבִים. סָרַב הַיְהוּדִי לְעֲשׂוֹת כֵּן וְאָמַר, "אֵף אִם תִּתֵּן לִי זְהוּבִים כְּהֵנָּה וְכְהֵנָּה, לֹא אֶחְלִיף".

הוֹסִיף לוֹ הַשֵּׁר עַד שֶׁהִגִּיעַ לְאֵלָף זְהוּבִים, וּבְכַבֵּד שִׁיחַלִּיף עִמּוֹ, אֲךָ הַיְהוּדִי שֶׁהִבְטַחַת הַרְבִּי לְנַגֵּד עֵינָיו, עוֹמַד בְּסֵרוּבוֹ. קָם הַשֵּׁר בְּחִמְתּוֹ, וַיִּצְוֶה עַל מְשָׁרְתּוֹ שִׁיחַקֵּה מִהַיְהוּדִי אֶת הַשְּׁטֵר בְּחִזְקָה, הַמְּשָׁרֵת עָשָׂה כֵּן בְּשִׂמְחָה, הַתִּנְפַּל עַל הַיְהוּדִי וְהוֹצִיא מִיָּדוֹ בְּכַח אֶת הַשְּׁטֵר, וּמָסְרוֹ לַשֵּׁר.

אָמַר הַשֵּׁר לַיְהוּדִי, "בְּכָל זֹאת אֵינִי רוֹצֶה לְגַזֵּל אוֹתְךָ, לְכֵן הִנְנִי נוֹתֵן לָךְ אֶת אֵלָף הַזְּהוּבִים שֶׁהִצַּעַתִּי לִפְנֵיךָ, וְגַם אֶת שְׁטֵר הַהַגְּרָלָה שְׁלִי". קִבַּל הַחֲסִיד בְּעַל פְּרוּחוֹ אֶת הַכֶּסֶף עִם הַשְּׁטֵר שֶׁל הַשֵּׁר, וְאָמַר גַּם זֶה לְטוֹבָה'.

נִסַּע הַיְהוּדִי לְבֵיתוֹ, וְהִשְׁאִי אֶת בִּתּוֹ בְּהַרְחֵבָה עִם אֵלָף הַזְּהוּבִים שֶׁקִּבַּל. לֹא אָרְכוּ הַיָּמִים, וְהַשְּׁטֵר שֶׁמָּסַר הַשֵּׁר לַיְהוּדִי בְּעַל פְּרוּחוֹ זָכָה בְּהַגְּרָלָה בְּסוּכּוֹם גְּדוֹל.

כֶּאֱסָר נִסַּע הַחֲסִיד לְבְּרֵדִיטְשׁוֹב לְקַבֵּל פְּנֵי רַבּוֹ וּלְהוֹדוֹת לוֹ, אָמַר לוֹ הַרְבִּי, "רְאִיתִי כִּי מִזְלָךְ הִשְׁפַּל עַד עֶפֶר, וְהִכְרַחְתִּי לְשַׁלַּח אֶת בְּעַל הַחֲלוּמוֹת שִׁיְדַבֵּר עַל לֵב הַשֵּׁר שִׁיחַלִּיף אֹתְךָ אֶת הַשְּׁטֵר שֶׁלוֹ כִּי רְאִיתִי שֶׁהַשְּׁטֵר שֶׁלוֹ יִזְכֶּה וְלֹא שֶׁלְךָ.

אֵלָף הַזְּהוּבִים שֶׁהוֹסִיף לָךְ, הוּא מִשׁוּם שֶׁאֲמַרְתָּ כִּי אֲתָה מְכָרָח מְזַמְנִים לְהִשְׁאִי בְּקָרוֹב אֶת בִּתְךָ, לְכֵן בְּתַחֲלָה הִיָּתָה לָךְ יִשׁוּעָה קִטְנָה,

ספר רבי אברהם כהן המנהל של מוסד לבנות בגייטסעד, כי בהיותו מנהל של ארגון עזרה בנירנברג וכל רחבי גרמניה בשנים שלפני המלחמה, בקר בארץ הקדוש וזכה לבקר מספר פעמים במחצתו של רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל.

אחר כמה בקורים אצל רבי יוסף חיים, כאשר בא לקבל ברכת פרדה, הרבין ראשו לפני הרבי ובקשו שיברכנו, ברב ענותנותו סרב רבי יוסף חיים ואמר, "למה לך ברכה, הרי בריא אתה ויש לך הורים הדואגים עבורך".

בקט הרב כהן שיתן לו ברכה שיזכה להצליח בעבודתו, לחנך את הנער הגרמני של הארגון לתורה ויראה אמתית. קם רבי יוסף חיים מלא קומתו ואמר, "את זה מוכן אני לברך", בימים פרושות על ראשו, ברכו בכונה. **אחרי** שנים, הגיע המוסד בגייטסעד שבאשוחות למשבר כלכלי אים, אחר שהתוספו בפאאומיות כמה עשרות בנות יוצאות מרוקו, והוא לא ידע לשית עצה בנפשו, האטליז לא רצה לספק עוד בשר, הנחתום כבר לא הביא לחם, הירקו חדל לספק ירקות ופרות, והמכבסה לא באה לקבל כביסה.

אחר שפנה יומם ולילה לרבנים ולעסקנים בכל אתר, ואין עונה, החליט בקשי רב לסגר את המוסד כי באו מים עד נפש, עמד ומסר החלטתו לבנות, שכיכנו בבקשה ליום שני הבא מקום אחר לעצמו, אך רבן לא יכלו להסתדר במקום אחר.

"לילה" קשה עבר עלי, אחרי ההחלטה לחסל מה שבניתי בעמל רב, והנה רבי יוסף חיים נראה אלי בחלום, נצב במלא קומתו כבשעת הברכה, ואמר, "הרי ברכתיו שתצליח, אל דאגה כי השי"ת יעזר ולא יעזבך".

אחרי כן באה הישועה הגדולה. נסע החסיד לביתו, ונעשה עשיר גדול.

כשנים הצמח צדיק את הספור אמו, "לזה כנו הקב"ה באמרו ליעקב אבינו כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך, לכאורה קשה, מהו לא אעזבך עד אשר אם עשיתי, הכי אחר שיקים הבטחתו יעזב אותו הקב"ה, הרי אי אפשר להתקיים אפלו רגע אחד בלא השגחתו ותברך.

אלא הפרוש הוא שאפלו עד שתבוא הישועה הגדולה, גם כן לא אעזבך, ותהיה לך בינתיים ישועה קטנה. (סיפורי חסידים)

והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך (כח טו)

בחדש איר תש"ד, כאשר נמלט הרה"ק האמרי חיים זיע"א במעבר הגבול מהונגריה לרומניה מאימת הצורך ימ"ש, היו הפחד והמתח עצומים, הצוררים אף ירו אחריהם במהלך הגריחה.

כאשר החלו בצעידתם פנה האמרי חיים אל אחד המלוים שפעל רבות למען הצלתו, ר' צבי הרשל דוידוביץ ז"ל ואמר לו בלשון קדשו, "הרשל, אל יהיו לך כעת מחשבות זרות, דע כי יזקני הרה"ק הצמח צדיק זיע"א הולך עתה עמנו".

על דבריו אלה חזר הרבי פעמים רבות בעת הליכתם המסכנת, פרט לכך לא דבר מאומה בכל הדרך. (שרפי חודש)

והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך והשבותיך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר עשיתי (כח טו)

ויאמר אלי מלאך האלקים בחלום יעקב ואמר הנני (לא יא)

לצורך פרנסתו, צוה הרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א על אחד מאנשיו שילמד אמנות השחיטה. הוא עשה כן, למד הלכות ואמנות השחיטה, ומצא את פת לחמו כשוחט ממחה.

ויחר אף יעקב ברחל (ל ב)

משחלפו מספר שנים, נעשה לבעל מום במחלת הראה כתוצאה מהשחזות סכיני השחיטה, נסע השוחט לווארשה, לשאל בעצת פרוֹפֶסוֹר ממחה שיעץ לו לנסע לצרכי הבראה לעיר טוקאיי שבהונגריה, בה גדלים עגבים מיוחדים שהם רפואה בדוקה למחלה זו.

בידי החסיד שהיה עני ואביון, לא היה את הסכום הדרוש לנסיעה ארצה זו, הוא החל לאסוף כספים לצורך הנסיעה הנחוצה, ולאחר שאסף את הסכום הנדרש, יצא לדרך הארצה עד לטוקאיי.

באמצע הדרך נתקף בחם גבוה, אף בלית בררה, המשיך למחוז חפצו. הוא הגיע לטוקאיי בחצות לילה, ובעל העגלה לא ידע להיכן להסיעו בשעה מאחרת זו. לבסוף לקח אותו לחדר ההקדש, "הכנסת האורחים" שבעיר.

החולה לא היה מסגל לעמד או לרדת בכוחות עצמו מרב חלשה וחלי, ובעל העגלה יחד עם שומר ההקדש, הורידוהו מהעגלה, השכיבוהו על מטה כל שהיא, והמשיכו בדרך, מבלי להגיש לחולה ולו כוס חמין, לחמם את גופו הקפוא.

נעבר זמן קט נשמעו דפיקות בדלת ההקדש, משפתח השומר את הדלת, התפלא

הקצתי והנה חלום, בבקר הגיעה שיחת טלפון מהרב הראשי של לונדון, המבשרת ואומרת שבישיבה יוצאת מן הכלל הקצב אמש סכום נפר עבור המוסד, למען יהיה ביכלתי להמשיך בפעילות הברוכות. (זכרון מאיר)

חסיד שעמד לפני משפט קשה והיה צפוי לענש חמור, הגיע בערב שבת לרבו הרה"ק רבי ישראל מרודין זיע"א, והזכיר עצמו כי הוא זקוק לישועה. בליל שבת בעריכת השלחן הטהור חלק הרבי יין לכל העומדים סביב החסיד, ורק לו לא נתן, חשב הלה בלבו, אולי במקרה דלג עליו הרבי.

ביום שבת קדש בעת קריאת התורה, צוה רבי ישראל שלא יכבדו את החסיד בעליה לתורה. החסיד התפלא שלא קראוהו, אולם סבר שמא שכחוהו הנבאים.

ביום ראשון בשמעו שהרבי נוסע עם עגלתו, הצטרף אף הוא, על אם הדרך הוציא הרבי מטבעות מכיסו וחלק לנוכחים, ועבורו לא נתן. בראותו שהרבי מפלהו זה מספר פעמים, הבין כי הלא דבר הוא ומרב התרגשות פרץ בבכי ושאל, "מה פשעי ומה חטאתי שהרבי מרחיק אותי".

ענהו הרבי, "בליל שבת קדש לא נתתי לך יין, חשבתי שעל ידי זה ישבר לבך ובזאת ימתק דינך. בראותי כי זה לא פעל, צייתי שלא לכבדך בעליה, משראיתי שגם זה לא הועיל, נאלצתי לנסות דרך אחרת לשבר את רוחך, על ידי שאחלק מטבעות לכלם ואפסח עליך, כעת המתק דינך ותזכה במשפט, ואכן כך הנה. (מיוש ישראלי)

החולה לביתך, האכילהו והשקהו ותשרת אותו בכל פתך, ובזכות זאת תגיע לכם ה'שועה'.

התעוררתי משנתי, ממשיך הלה לספר, "זכרתי את כל דברי החלום, אך לא האמנתי לכל המחזה, אמרתי לעצמי, 'חלומות שוא ודברון', אך מאחר ולא יכלתי להמשיך לישן, עוררתי את אשתי, וספרתי לה את דבר החלום.

לשמע דברי אמרה לי, "הבה נקום ונלך אל בית ההקדש, ונראה האם אמנם הגיע שם מישוהו מרוסיה". כשבאנו וראינו אותך, הבינונו שהחלום אמת, כעת אנו מצפים בחסדי שמים שיתקיים בנו גם אותה הבטחה שנתנה לנו בחלום".

השתומם החולה האורח לשמע הדברים, ובקש מראש הקהל שיתאר את דמות דיוקנו של האיש הנראה אליו בחלום. הלה תאר את ציור פניו, והחולה גלה לו שזהו דמות דיוקנו הקדושה של רבו, רבי אשר, שכבר לא היה אז בעלמא הדיון.

משהבריא השוחט, חזר לביתו דרך ווארשא, מאחר והיה זה מספר ימים טרם יום הכפורים, נכנס אל הפרופסור שבקר אצלו לפני נסיעתו לטוקאיי, להתייעץ עמו האם מתר לו להתענות ביום הכפורים, לאחר בדיקה יסודית, אמר לו הפרופסור שיש לו ראה חדשה, בריאה ככל הבריאים, ומתר לו להתענות. (מאורי אש)

ויבא אלקים אל לבן הארמי בחלם הלילה ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע (לא בד)

במזלו של יצחק, בחור צעיר שגיס בעל פרוח לצבא הרוסי האכזר, נפל להיות

לראות את ראש הקהל ואשתו עומדים בפתח, לשאלתם אם נמצא במקום איזה אורח מרוסיה, ענה כי עד היום לא היה, רק לפני זמן קצר הביאו לכאן אדם חולה, ואינו יודע מהיכן הגיע.

נגשו ראש הקהל ואשתו אל השוחט החולה, ושאלוהו מאין בא, ענה להם כי הוא מרוסיה. מיד לקחו אותו במרכבתם והביאוהו לביתם, השכיבוהו על מטה מצעת, והחיו את נפשו בכל הדרוש לו, באכילה ובשתיה.

למחרת הביאו למטת החולה רופא ממחה שבדק אותו היטב, ונתן לו תרופות מתאימות, כאשר ראש הקהל ובני ביתו עומדים כל העת לרשות החולה, ומשרתים אותו כמיטב יכלתם. לשאלת החולה למה ומדוע מצא כל כך חן בעיניהם, לא ענו לו מאומה.

מאחר ואת הענבים הרפואיים שהיו דרושים לצרכי רפואת החולה, היו צריכים ליבש תחת חם השמש זמן נכר קדם אכילתם, הגלו אותם ליבוש על החלונות שבבית ראש הקהל. כך עברו על השוחט החולה מספר חדשים בבית מרוח זה, עד שהחל להבריא.

יום אחד נגש ראש הקהל אל החולה ואמר לו, "עתה אספר לך את אשר ארע, אשר בגלל זה מצאת חן בעינינו ואני ורעיתי מטפלים בך בכל המסירות והיכלת.

אותו לילה שהביאו אותך אל בית ההקדש, ואני כבר באמצע השנה, נגלה אלי איש יהודי בחלום הלילה ואמר לי, "הביאו לכאן איש חולה עני ומסכן מרוסיה, אשר אין לו בעיר זו לא קרוב ולא גואל.

מאחר ואתה זקוק להנשע בזרע של קימא, תלך מיד אל חצר ההקדש, קח את

הקצין שהיה יהודי, ויבקשהו להמליץ בעדו אצל הקצין.

הבקר אור, והחיל כְּבֵר הוּבָא לפני הקצין, חלחלה תקפתו בראותו שהוא נשאר יחיד עם הקצין, והנה פלא, הרשע לא הרים קולו ולא הרים ידו עליו, דבר אתו כלשון בן אדם, ופטרו מלפניו בהטלת ענש קל, כאלו לצאת ידי חובה.

בפגשו את שלישו של הקצין, ספר הלז כי בשבתו עם הקצין בעת שעסק בשתייה, נכנס יין ויצא סוד. הקצין גלה את אָזְנוֹ שְׁבִלְיָה רָאָה בחלומו יהודי זקן אשר התרה בו והרים עליו באמרו, "הסר יָדְךָ וּבִטֵּל אֶפְרָה מעל החיל יִצְחָק, אל תוסף לענותו, אם לאו מרה תהנה אחריתי".

מאז והלאה כִּאֲשֶׁר כְּעַס הַקָּצִין וְזָעַף עַל הַחֵל הַיְהוּדִי, וְחִפֵּץ לְהַעֲנִישׁוֹ, זָרַק עָלָיו אֶבֶן מִרְחוֹק בְּצוּרָה שְׁלֵא תִפְגַּע בוֹ, בְּכַךְ שִׁכַּף חֲמָתוֹ בְּלֹא שָׁנַנֵּעַ בוֹ. (מדינת ישראל)

ויחר ליעקב וירב בלכן ויעב ויאמר ללכן מה פשעי ומה חטאתי (לא לו)

אמר הרה"ק **החזושי הרי"ם** זיע"א, האנשים סָבְרוּ כִּי הַרְה"ק **רבי מנחם מנדל מקוקצק** זיע"א מטיל לעתים אימה מתוך כּעַס וּרְגֵז, בְּרַם מִי מִסְגָּל לְהַגִּיעַ לְיַדֵּי כָּר, מְכַל הָאֲבוֹת הַקְּדוּשִׁים לֹא מְצָאנוּ כְּעַס וְהַקְּפָדָה אֲלֵא אֲצֵל יַעֲקֹב אֲבִינוּ בְּחִיר הָאֲבוֹת.

בדיק עליו מספרת התורה ויחר אף יעקב ברחל' וכן ויחר ליעקב וירב בלכן. חז"ל אמרו שאסור להטיל אימה על הצבור שלא לשם שמים (ראש השנה יז), אבל הקפדותיו

תחת פקודו של קצין ראשי אכָר וצוֹרר ישראלי, שהיה מענהו תכופות בִּסְוֵרִים נוֹרָאִים וּמְמַרֵר אֶת חַיּוֹ, עַד שֶׁעוֹלְמוֹ חִשָּׁף לְפָנָיו.

לימינו עמד קצין משנה שרחם עליו, אבל גם עליו מטלת היתה אימת הקצין הראשי. בהגיע חג הפסח, קבלו החילים היהודים חפשה לשמונה ימים, והבחרו נסע לביתו לסיגעט.

לבחור היה חבר בשם אריה שרף, שזכה להסתופף בצל הרה"ק **האהבת ישראל מזויז'ניץ** זיע"א, משפּר לחברו כי הוא נוסע לגרוסוֹוֹרְדִיין, לשהות בצל רבו באחרון של פסח, תנה החיל צרתו בפניו.

לבסוף מסר בידו פתקא אל הרבי, ויבקשו שיספר לו על הצרות שסובל יעקב רשעותו של הקצין. בשובו ספר אריה שהרבי בקש להודיע לו, "אל תירא ואל תחת, לא יוסיף עוד הרשע לענותך".

כאשר התכוון החיל לשוב למחנה, קבל מכתב מקצין המשנה שהודיעו כי יען מתחילים כעת חגאות הגויים אין לו מה לעשות כעת במחנה, הוא יכול להשאר בביתו עוד שמונה ימים, והוא יעלים עין.

בתם החפשה עת חזר למחנה, שמע כי חיל יהודי נוסף נהג כמוהו, בשובו לקחו הקצין הראשי למשרדו והכה בו מכות אכזריות, כעת הוא מטל בבית החולים ברסוק אברים. בחפשו אחר קצין המשנה שהבטיחו שיעלים עין, לבקש עצתו, התברר כי העבר בינתים למקום אחר.

בלילה ההוא נדדה שנת הבחור, מרב פחד מיום עברה וזעם המצפה לו למחרת, בלבו חשב שינסה לדבר עם שלישו של

רועד עמד והודה שהוא עצמו עשה את הנקב לאחר השחיטה.

בהיותו בן תורה, ידע שהדינים יאמרו שהעוף טרפה ויתנו בידו על כך אשור בכתב, עם הפתק הזה יפטר מתשלום המס על השחיטה, כיון שהיה טרפה, אך הוא ובני ביתו יאכלו את העוף בשלוחה, מפני שיגיעו שהוא עשה זאת אחר השחיטה.

אחר דרישות וחקירות, משהתברר לרבי כי זה לא הפעם הראשונה והוא כבר עשה כן מספר פעמים כדי להרויח את מעות המס, פסק לו הישמח משה, "כל הכלים שביתך הנם טרפה".

נבהל האיש וטעו, "מדוע, הלא הכל נעשה בכשרות ורק הוא עשה את הנקב לאחר השחיטה", אמר לו הישמח משה, "ידע, בעת ששואלים שאלה למורה הוראה בישוראל, עומדים אצלו שני מלאכים, אחד מסטרא דקדשה ואחד מסטרא דטמאה.

משמים משפיעים על הדין איך יפסק, אם הוא פוסק 'כשר', שורה על העוף סטרא דקדשה ואף המלאך דסטרא דטמאה מכרח להסכים, ואם הדין פוסק טרפה, נהיה להפך.

בכל פעם ששולחת לשאל והדין פסק טרפה, שרתה על העוף סטרא דטמאה. זה אחד הטעמים שאחר ששואלים דין אחד ופסק לאסורא, אסור לדין אחר לפסק להתרא, אתה במעשיר גרמת שהדינים יפסקו טרפה, ממילא כל הכלים שלך טרפה". (אור גנוז, ליקוטי דברים אות ט)

של הרבי מקוצק, היו לשם שמים. (מאיר עיני הגולה)

טרפה לא הבאתי אליך אנכי אחטנה מידי תבקשנה גבתי יום וגבתי לילה (לא ט)

בתקופה בה שמש הרה"ק הישמח משה זיע"א ברבנות אוהעל, נהוג היה בעיר להביא את השאלות המצויות לפני דיני העיר, ולא להטריח את הרב להשיב לכל השאלות המתעוררות חדשים לבקרים.

ארע וכל הדינים יצאו את העיר, כאשר בבית אחד התושבים התעוררה שאלה על עוף, ושלחוהו עם הילד לשאל את פי הרב. פראות הישמח משה את הנקב רצה להטריפו כדיו, אולם כשרצה לומר זאת בפיו הקדוש, לא יכל לפעל בעצמו לפסק "טרפה".

נבוך הישמח משה ולא ידע לשית עצה בנפשו, עד שחנן אותו הש"י לשאל את התינוק למי שיר עוף זה, והשיב "לפלוני אלמוני", כשמע זאת הישמח משה, גברה פליאתו, מדוע שאיש זה ישאל אותו, הלא הוא תלמיד חכם ובר סמכא, ויכול לפסק לעצמו.

אמר הישמח משה לילד, "תאמר לאבירי שיבוא אלי, רק אז אמר תות דעתי". האיש מהר להגיע, הישמח משה הראה לו השאלה ושאלו לחות דעתו, והוא השיב מיד, "טרפה".

ספר לו הישמח משה, "איני יודע מדוע, אכל איני יכול לפעל בעצמי לומר על זה טרפה, נדמה לי שזה נעשה אחר השחיטה". כששמע האיש דברים האלו, החויר, בעודו

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמידיו

המשך משבוע טעבר

זמן רב לחשב על סופם המר לא נותר להם, הכמר הרשע מהר להתנפל על המוכסן בזעקות.

"יהודי" ארור, תודה ותגלה היכן החבאת את הנערה הקטנה שנעלמה אמש מהוריה, היכן נמצאת גופתה שממנה מצצתם את דמה עבור חג הפסח שלכם, לא יעזר לכם שום שקרים, אנו יודעים היטב שהיהודים צריכים דם ילדי נוצרים לחג שלהם."

המוכסן נסה לבקש על נפשו מהכמר ומהאכרים, שכניו ומכרוי שהיה גומל להם טובות רבות, שיאמינו שהוא זכאי, אף נשבע להם שאינו יודע משום נערה נוצריה, אף תחונניו היו לשון.

הכמר צוה על האכרים שיקשרו את המוכסן את בני ביתו ואת האורחים, צויו התמלא מיד וכלם השכבו על הארץ קשורים בחבלים. האכרים לא מהרו לעזב את בית המרזח, והחלו להריק את חביות היין אל גרונם.

כאשר נשתכרו פהגו, החלו לגנב מכל הבא ליד, גם את הארונות שברו, והוציאו את כל הכלים יקרי הערך. בעוד המוכסן והאנשים משכבים על הארץ ללא יכלת לזוז, מחכים בפחד ובתמהון לב לסופם המר, מסתפקים אם יקחום הפורעים למשפט לפני השופט הרשע, או ירצחום במקום.

המוכסן הרהר בנפשו על סופו המר, "הנני הולך מהעולם הזה", מלמל בצער לעצמו, "לא אוכל יותר להכניס אורחים ולא אצקה יותר לקים סעודת מלוה מלכה".

התקרבו ימי הפסח, הגם שפרנסת החוכר לא הייתה מצויה כאשר הרגל, עקב דרשות הכמר הצורה, ומזמנים גם לא היו לו בשפע, נסע כבעבר העירה להזמין אורחים, לכבוד החג הקרב ובא.

צרכי החג הוכנו כדת וכדין, עם פרש חג הפסח בלילו הראשון של הסדר, ישב המוכסן בראש השלחן כמלך בראש הגדוד על מטת ההסבה, בניו מצד אחד, והאורחים מצד שני, והאורחים קראו באזניהם את ההגדה.

מכנין שהיו לקויים בהבנת הנקרא, הקשיבו רב דרך ארץ לדברי אחד האורחים שתרגם באזניהם את ההגדה, וספר בהרחבה על הנס הגדול שעשה הקב"ה ליהודים בעת שגאלם ממצרים.

לפתע נשמעו נקישות עזות בחלונות הבית, בפחד גדול פתח אחד מבני המוכסן את דלת הבית, משנפתחה הדלת התגלה לפניו מחזה נורא, מחוץ לבית המתין גדוד גדול של אכרים, בראשם עמד הכמר הצעיר.

טרם הספיקו בני הבית לחשב קמעה, כהרף עין פרצו האכרים לבית המרזח, "הנה הרוצחים", צוח הכמר בקול גדול, "תראו איך התאספו היהודים לאכל את דמה של הנערה הנוצריה, אחר שרצחוה על לא עול בכפה ושפכו את דמה".

פחד גדול נפל על בני הבית, האכרים היו שכורים והם הבינו שהסכנה גדולה, אך

מילין קירין ויהודשים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצרא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזַתָּא

חֲזַתָּא דְאִוְרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

מצוות במסירות נפש מעוררות כוחות נשגבים מלעילא

ועל ידי שהאדם בוחר בטוב בקיום מצוות התורה מתעורר על נפשו שפע קודש, והוא הנרמז בדברי חז"ל (אבות פ"ד מ"א) 'העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד', כי כוח הקדושה המתעורר מכוח קיום המצוות עומד לו כפרקליט טוב לסייע בידו להוסיף אומץ בעבודת ה', והוא זוכה להוסיף ולקיים עוד מצוות כמו שאמר חז"ל (שם פ"ד מ"ב) 'מצוה גוררת מצוה, והבא ליטרה מסייעים בידו.

הנשמה משתוקקת לשוב לשורשה בעליונים

נשמת ישראל חצובה מתחת כיסא הכבוד, והיא חלק אלוהי ממעל (ראשית חכמה שער האהבה פ"ב), והיא מורכבת בגוף הגשמי בעולם הזה, ולרוב רוחניות הנשמה היא מבקשת לשוב בכל זמן לשורשה, כמו שמובא במדרש תהלים (סב ט) שנשמת האדם מבקשת בכל שעה לצאת מגופה ולעלות למעלה, וכיון שרואה את הקב"ה שמלוא כל הארץ כבודו, היא נרתעת לאחוריה ונשאת בגופה.

ופירש האלשיך הקדוש (ויקרא כו) שדרך כל דבר להשתוקק לשוב למקורו, וכשהנשמה מתבוננת איך היא חלק מקדושתו העליונה והיא שוכנת בחומר העכור, הרי היא משתוקקת להיפרד מן הגוף ולהידבק בעליונים, אבל כשהיא נזכרת ביוצרה ששם היותו קדוש מכל קדושה הרי הוא שורה בעולם השפל התחתון, אזי גם הנשמה מתנחמת וחוזרת לשרות בגוף האדם. והוא שנאמר (שם פסוק יא) ונתתי משכני בתוכם, שהקב"ה ישרה שכינתו בתוכינו, ועל ידי זה לא תגעל נפשי אתכם, היינו שנפש האדם הרוחנית תתחם בראותה השכינה בתחתונים, ועל ידי כך לא תגעל הנפש מלהתקיים בגוף האדם.

הנשמה רוצה ליהנות בזכות מעשיה

והנה תכלית ירידת נשמות ישראל משרושם בעליונים

והנה מלאכי אלקים עלים וירדים בו (כח יב).

כתב האור החיים הקדוש שבשעה שמקיים האדם מצוות התורה הוא מעורר על נפשו שפע הארת קדושה, וזה ביאור הכתוב 'מלאכי אלהים עולים ויורדים בו', שעל ידי קיום המצוות מעלה האדם מלאכים וכוחות הקדושה מלמטה למעלה, ועל ידי התעוררות התחתונים מתעוררים העליונים להוסיף ולהשפיע קדושה כנגדם, ונשמתו מתגברת בקדושה נוראה משפע היורד אליה מן העליונים.

שתי נפשות באדם

דהנה כתב בשערי קדושה לרבנו חיים ויטאל ע"ה (ח"א שער א-ג) שהאדם יש בו שתי נפשות, טובה ורעה. עיקר הנפש שורשה בארבע יסודות רוחניים המכונים כנגד ד' אותיות שם הוי"ה, והיא מתפשטת ברמ"ח איברים ושם"ה גידים, ומזונה מתיר"ג מצוות שכנגד איבריה וגידיה. וכנגד הנפש הקדושה נבראת גם נפש רעה כי זה לעומת זה עשה אלהים' (קהלת ז ד), ושורשה מד' יסודות רעים הכוללים ארבעה אבות נזיקין וארבעה מראות נגעים, והיא הנפש הרעה המתגברת להחטיא את האדם ולאבדו. ובעוד שיש לאדם מלחמה עם יצרו והוא גובר עליו ומקיים המצוות כולן הוא הנקרא 'צדיק'. ומי שזוכה לטהר עצמו מכל מידה רעה, עד שטבעו משתוקק אל הטוב ואין גופו מושכו להחטיאו, זו מדרגה גבוהה עוד יותר והוא הנקרא חסיד.

התגברות הנשמה מכוח המצוות

הקב"ה מסייע לבני ישראל לבחור במצוות, כמו שכתוב (דברים ל יט) 'החיים והממות נתתי לפניך להבדילך ובהבדילך יבדילך פחיים למען תהיה, שהקב"ה בעצמו נותן לפני האדם את הבחירה בין טוב לרע, והקב"ה עומד על גבי האדם ונותן לו כוח לבחור במצוות.

למסור עצמה להידבק בבוראה, הרי בעצם כך היא זוכה בכוח מעשיה וקונה חלקה בשלמות בעולם הבא, כי האדם מצד עצמו אינו ראוי לשכר על מעשיו מאחר והכל הוא בחסד הבורא עמנו, וכמו שכתוב (איוב מא ג) 'מי הקדימני וְאֶשְׁלֵם', והרי אי אפשר לקיים שום מצוה בלי שיקדים ה' לתת לאדם הכלים לקיים בהם את מצוותיו, אבל המוסר את כל כוחותיו לה' בשלמות הרי הוא כביכול מקדים את הקב"ה ואינו צריך לעצמו מאומה, כי באמת מצד הדין נאמר בקיום המצוות (ויקרא יח ה) 'והי בהם' ולא שימות בהם, והמוסר נפשו נכנס הוא עם הקב"ה לעובדו לפני משורת הדין, ומשום כך ראוי הוא מצד עצמו לנחול חלקו בעולם הבא, ואין בכך שום נהמא דכיסופא, כי הוא הקדים לעבוד את הקב"ה יותר מפי כוחותיו.

לשכון בבתי חומר בעולם השפל והגשמי, כי אין הנשמה חפצה ליהנות ממתנת חינם וכל הנהגה מלחמו של חבירו הוא בוש להסתכל בפני הנותן, ולכן מרוצה הנשמה לירד לעולם הגשמי ולסגל לעצמה במעשיה חלק ונחלה בעליונים, כדי שתהיה ראויה ליהנות מזיו השכינה בזכות מעשיה, ולא במתנת חינם.

ולפי דברינו אינו מובן מדוע משתוקקת הנשמה לשוב בכל עת להידבק בעליונים, הרי דוקא כאן בעולם הזה הוא המקום לזכות בכוח מעשיה לשכר המובטח לצדיקים לעתיד לבוא, ואילו תשוב למעלה קודם זמנה שוב תזדקק למתנת חינם אשר אינה חפצה בכך.

במסירות נפש זוכה לשכר בכוח מעשיו

אכן פירוש הדברים הוא, כי בהיות הנשמה מוכנה

מִלְתָּא דְפִלְיָאָה

אף לאחר יציאת הצדיק מהמקום נשארה שם קדושתו

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה (כח, י). וברש"י מלמד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם. ביארו צדיקים 'יציאת צדיק מן העיר עושה רושם' - שמתירה רושם של קדושה במקום שישב, ואף לאחר שיצא מהעיר, מרגישים שהיה כאן צדיק, שהשאיר רושם קדושה על המקום. יסוד הדבר הוא, שכן לכל אדם ישנה השפעה ממעשיו הן על עצמו והן במקום שנעשו בו המעשים, שבמעשיו מותר רשימה קבועה במקום שישב בו כפי מעשיו, לטוב או להיפך. ואותו רושם משפיע גם לבאים אחריו להתעורר לנהוג כמעשיו, וזה הרמז בדברי רש"י 'יציאת צדיק עושה רושם', היינו שגם לאחר צאתו מן המקום הרי הוא עושה רושם קדושה במקום שישבתו, וגם הבאים אחריו יש להם עזר וסיוע מרושם הקדושה שהותיר אחריו. אך אם חלילה וחס היתה ישיבתו לדבר עבירה, אזי הרושם הנשאר אחריו עלול להחטיא את היושבים במקום ההוא.

המקום גורם לקדושה ולהיפך

וזהו שרמזו בדברי חז"ל (אבות פ"ג מ"ב) 'שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה הרי זה מושב לצים' שנאמר (תהלים א) 'ובמושב לצים לא ישב'. והקשה הרבי **מזלאטשוב ע"ה**, לכאורה יש כאן אריכות לשון, שהיה לו לומר 'שנים שאין ביניהן דברי תורה הרי זה מושב לצים' לשם מה אמר התנא 'שנים שיושבין', וכי אם אינם יושבים כלום אין זה נחשב למקום לצים. ועוד, כיצד לומדים מהפסוק 'ובמושב לצים לא ישב' על שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה, מנין לו לתנא 'מושב לצים' נאמר בשנים שיושבין ואינם עוסקים בתורה.

הוא מקשה והוא מפרק: שנים שיושבים במקום מסוים ולא עולה בידם לעסוק בדברי תורה, יש להם להבין שהמקום הוא יש בו רושם ליצנות שהניחו בו הלצים שישבו בו בעבר. כלומר, 'הרי זה מושב לצים' - מלפנים ומימים מימיה. ולכן גם עתה שיושבים כאן שנים - אין ביניהם דברי תורה, כי רושם הלצים שישבו כאן נשאר במקום, ולכן שומר נפשו יראה להתרחק כפי יכולתו מן המקום הוא. ולמדנו דבר זה מהפסוק 'ובמושב לצים לא ישב', דקא משמע לן שכח יש באדם להפוך אפילו את מקומו הדומם ל'מושב לצים', ולכן אם יבוא אי מי וירגיש שאינו יכול לפתוח פיו בחכמה, יבין שיש כאן רושם המונעו להתקדש בקדושת התורה

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ומקום המקדש נעשה אמצעי בין ישראל לאביהם שבשמים להעלות תפילותיהם כמין סולם ושער השמים, וגם בזמן החורבן הותר לנו ה' מקדש מעט אלו בתי כנסיות, מקום התאספות בני ישראל לעמוד בהם בתפילת רבים, ותהיה תפילתם נשמעת במרום בזכות קדושת המקום.

תפילת הצדיקים אינה צריכה סיוע

ובאמת צדיקים אינם צריכים לממוצע להעלות תפילתם, אלא תפילתם חשובה כעתר המהפכת דין לרחמים, והיא בוקעת רקיעים כחרב ועולה מעצמה השמימה, ולא תפילתם לבדה אלא גם תפילות ישראל יש להם טובה בהיותם כרוכים בתפילות הצדיקים להתעלות יחד עמם בלי מניעה, אמנם הצדיקים ברוב ענוותנותם אינם מונעים רגליהם מבית הכנסת, אלא משימים עצמם כפשוטי עם הזקוקים שתתקבל תפילתם בבית הכנסת, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ו:): הקובע מקום מקום לתפילתו אומרים עליו 'אי עניו אי חסיד', וזו היא ענוותנותם שלמרות חסידותם אינם מונעים עצמם מבית הכנסת, כביכול גם הם זקוקים לקדושת בית הכנסת שתסייע לתפילתם להתעלות למעלה.

זהירות ממותרות

ריבוי גשמיות עלול להרחיק את האדם מעבודת בוראו

לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לִלְבָּשׁ (כח כ). ענין המותרות יש להיזהר ממנו ביותר, שלא להימשך אחרי הנאות העולם הזה אלא להסתפק ממנו די הצורך ותו לא, וכמו שאי אפשר להתקיים בלי הצרכים ההכרחיים כדי חיות האדם, כך יש להיזהר שלא להימשך אחריהם יותר מכפי הצורך. וכמו שבקש שלמה המלך ע"ה (משלי

סילוק הנגיעות העצמיות כשנוגע לכבוד שמים

אָכַן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יִדְעָתִי (כח ז). כשמזדמן לאדם לעסוק בצרכי שמים עליו לסלק מעצמו את כל הנגיעות העצמיות, ואפילו אם רבים מלעיגים עליו לא יתפעל מהם, כמו שכתב בטור (או"ח סי' א) שיהיה האדם עז כנמר ויעיז פניו כנגד בני אדם הלועגים לו.

ובזה פירש החתם סופר (תורת משה ויצא ד"ה ויש לפרש) הפסוק הנאמר כאן, 'אכן יש ה' במקום הזה' - אם 'יש ה' במקום הזה' והדבר נוגע לכבוד שמים, אזי יהיה דומה בעיניו כמי שאינו קיים כלל במציאות, ועל ידי כן לא תהיה דעתו נתונה לבני אדם המונעים אותו מעבודתו, וכמו שמסיים הכתוב 'ואנכי לא ידעתי', שלא ידע ויחשוב כלל ממציות עצמו. וכל אימת שבא האדם ללחום מלחמת יהיה חזק כמו סלע וזהו שכתוב (שמות לג כא) 'הנה מקום אתי' כאשר בא האדם ללחום מלחמת ה' לכבוד שמים, אזי 'ונצבת על הצור' בגאון ובגבורה כצור חלמיש, אבל 'והיה בעבור כבודי' כשאין הדבר נוגע לכבוד שמים, אזי 'ושמתוך בנקרת הצור' יכופף האדם את עצמו ויהיה נסתר ושפל ברך.

עליית התפילה דרך מקום המקדש

וְיִשְׁעֵי הַשָּׁמַיִם מִכַּח יִז. ענין קביעות מקום לתפילה מסוגל לעליית התפילות וקבלתם, כי לאו כל אדם ראוי לכך שתהיה תפלתו רצויה ומקובלת במקום, וצריך לעזר וסיוע קדושת המקום הגורם להעלות התפילות, על דרך שנאמר (מלכים א' ח מה-מט) וְהִתְפַּלְּלוּ אֵלַיךָ דְרֹךְ אֲרָצָם וְגו' וְהִבִּיתִי אֲשֶׁר בְּנִיתִי לְשִׁמְךָ, וְשָׁמַעְתָּ הַשָּׁמַיִם מִכֹּחַ שְׁבַתְךָ אֶת תְּפִלָּתָם,

התפילה - התחברות ודביקות בבורא

נְפֹתוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתָּלְתִּי (ל ח). הקשר עם הקב"ה צריך להיות תמיד ע"י תפילה, כלומר כל דבר הקורה או העובר על האדם ניתנה לנו עצה טובה לדבר ולבקש על כך מלפניו יתברך. ביסוד הדברים כתב **בנועם אלימלך** (וישלח ד"ה א"י והיה העטופים) כי תפילה מלשון חיבור כפי שנאמר (בראשית ל ח) 'נפתולי אלקים נפתלתי' ותירגם אונקלוס שהוא לשון תפילה, ורש"י פירש: 'מנחם בן סרוק פירשו במחברת 'צמיד פתיל' - חבורים, מאת המקום נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים'. שע"י התפילה נדבקים ומתחברים בה' יתברך.

כאשר אדם בכל מצב שנמצא בו הן ברוחניות והן בגשמיות, צועק ומתפלל לה' - זוכה להידיבק בו. משל למה הדבר דומה - דרש רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה, לאב ובנו שנסעו למרחקים, בדרכם עברו ביער עבות שגדלים שם פירות מתוקים ויפים, ביקש הבן מאביו שיעצור את העגלה עד שיאסוף מהפירות, כך שהו שעה ארוכה אך הבן לא חזר, מחמת כי לא יכל לנתק עצמו מחמדת עיניו ותאוות לבו, חשש האב פן תאבד דרכו בחזרה, אזי אמר לבנו חמודו איעצך עצה טובה, צעק מידי פעם בפעם אבי ואני אענה אותך בני בקול, כך נחזיק מעמד ונחזק הקשר בינינו שלא יינתק, וקול שאתה שומע ואני שומע זה יחזיק הקשר בינינו, ובזמן שאתה לא תשמע אז תבין שאתה מסובך ביער חלילה וחס.

הנמשל מובן מאליו, אנו נקראים בנים למקום שנאמר (דברים יד א) 'בנים אתם לה' אלהיכם', ברם אם ח"ו מסתבכים בתאוות העולם הזה ותענוגיו נשכח ח"ו כי יש לנו אב בשמים, על כן העצה היא לחזק הקשר בינינו ע"י הקריאות התכופות 'אבי אבי' שחרית מנחה וערבית.

ל ח-ט) 'אש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חקי, פן אשבע וכחשתי ואמרת מי ה' ופן אורש וגנבתי ותפשתי שם אלהי', כי ההמשכות אחר הנאות העולם משכיחות מהאדם את שליחותו בעולם.

בקשת יעקב אבינו שיתן לו ה' גשמיות כפי הצורך

וזהו שמצינו אצל יעקב אבינו ע"ה שאמר 'אם יהיה אלהים עמדי וגו' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש', ולכאורה לא היה לו להאריך בדבריו ולבאר שהלחם הוא לאכילה והבגד ללבישה, כי הדבר מובן מאליו. אכן כוונתו הייתה לומר שאינו מבקש לחם אלא כדי אכילתו וכן הבגד לא יהיה לו אלא כפי הנצרך לו ללבוש, ולא ירבו נכסיו יותר ממה שנדרש לו, כדי שלא יבוא להימשך אחר המותרות ויסיח דעתו מעבודת ה', וכמו שהמשיך ואמר 'ושבתי בשלום אל בית אבי', כי באופן זה יוכל לשוב בשלום כשהוא שלם מן החטא.

מעלת העשירות כשהיא לצורך מעשים טובים

ובאמת צריך להבין, דלכאורה לא התקיימה תפילתו של יעקב אבינו, והתעשר בעשירות גדולה כמו שמעיד עליו הכתוב (בראשית ל מג) 'ויפרוץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות', ולא כמו שביקש מה' שיהיה לו לבוש ומזון רק כפי צרכו. אכן עיקר הפירוש הוא שלא התפלל יעקב שלא יבוא לידי עשירות, כי העשירות יש בה גם צד טוב כשזוכה לעשות בממונו צדקה וחסד והחזקת התורה ולומדיה, ולא היתה בקשתו אלא שלא יעבירו העושר על דעת קונו, ושלא יהיה חפצו ליהנות מממונו אלא כפי צרכו, לבלתי יימשך אחר הנאות העולם, ושאר הממון שבידו יעשה גמילות חסדים והחזקת תורה, וכמו שהמשיך ואמר (שם כח כב) 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לו'.

מילין יקדיש

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

עושה רושם - השפעת הצדיק על בני דורו

אל הפועל.

כי 'צדיק יסוד עולם' שעליו העולם עומד וכל השפע מגיע בזכותו, ועוד יותר מזה אמרו 'צדיק מושל יראת אלקים' (שמואל ב' כ ג) שכביכול הצדיק מושל בקב"ה וגזור שיבוא טוב לישראל, כדברי הגמרא (מו"ק טז): מי מושל בי צדיק שאני גזור גזירה ומבטלה. ובמדרש (דב"ר י ג) נוסף: מהו 'צדיק מושל יראת אלהים' וכו'. הקדוש ברוך הוא פוקד עקרות, ואלישע פקד את השונמית וכו', הקדוש ברוך הוא מחיה מתים ואלישע החיה את בנה של שונמית. הקדוש ברוך הוא קורע ימים ואליהו ואלישע קרעו ימים וכו'. הקדוש ברוך הוא מרפא בלא רטיה ואלישע ריפא את נעמן שלא ברטיה. הקדוש ברוך הוא ממתיק את המרים ואלישע המתיק את המרים וכו'. הקדוש ברוך הוא עוצר גשמים ואליהו עצר את הגשמים וכו'. הקדוש ברוך הוא מוריד את הגשמים ושמואל הוריד את הגשמים וכו'. הקדוש ברוך הוא מוריד האש ואליהו הוריד את האש. ע"כ דבריהם.

הרי לנו שכח הצדיק להשפיע ישועה והצלחה בכל דבר ודבר שבעולם, ואף דברים שעל פי הטבע אינם ניתנים להשגה, עם כל זה הקב"ה משדד מערכות הטבע בשביל הצדיק. ואת זה מרגישים כשהצדיק יוצא מן העיר ורואים את החסר שיש בעיר, או אז מבינים שכל אשר יש להם מכוחו של הצדיק.

ביציאת יעקב נותרו בעיר אנשים כשרים וצדיקים והם שהרגישו בחסרונו

הוא הדבר הנזכר ביציאת יעקב אבינו ע"ה מבאר שבע, שהרגישו שחסר השפעות הצדיק. ואם תאמר במה שונה היא יציאתו של יעקב מיציאתם של אבותיו אברהם ויצחק ע"ה. ביאר בזה מרן החתם סופר ע"ה (תורת משה ריש לך לך) שביעקב דווקא נאמר 'ויצא' וכפירושו

כשיוצא הצדיק ממקומו מרגישים בני העיר מה היה להם בזכותו

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח י). פירש רש"י: לא היה צריך לכתוב אלא 'וילך יעקב חרנה', ולמה הזכיר יציאתו. אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה וכן ותצא מן המקום, האמור בנעמי ורות (רות א ז). בפשטות 'רושם' היינו שמרגישים חסרונו, שבזמן שהוא בעיר אף שהוא הודה הוא זיוה היא הדרה, לא בהכרח מרגישים כל כך את מעלותיו, ולא מודעים לכל ההשפעות והחסדים המגיעים בזכותו, וזאת מחמת ההרגל שנדמה שכל הטוב הזה הנמצא בעיר בזכותו, מגיע בכל מקרה, שהרי אינם יודעים מה היה אילו לא היה כאן את הצדיק. אך כשיוצא משם מתחילים להרגיש ולחוש שכל מה שהיה כאן עד עתה, הכל היה בזכותו של הצדיק, ולכן רק יציאת הצדיק היא שעושה רושם כי אז מבינים שבזכותו יש הוד זיו והדר לעירו.

כל השפע בזכות הצדיק

ואז מבינים שכל שיש להם בגשמיות ורוחניות הינם פירות מעשיו של הצדיק, וכפי שדרשו חז"ל (יומא לח): על הפסוק (ישעיה ג י) 'אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו': אפילו בשביל צדיק אחד עולם נברא, שנאמר (בראשית א ד) 'וירא אלהים את האור כי טוב', ואין 'טוב' אלא צדיק, שנאמר (ישעיה ג י) 'אמרו צדיק כי טוב'. שהכל אומרים על הצדיק כי טוב הוא, ומנין להם, 'כי פרי מעלליהם יאכלו' ולא כתוב 'יאכלו', ללמד שאת פירות מעשי הצדיק יאכלו כולם. והוסיף השפת אמת (קרח תרמ"ד) שכולם צריכים להחזיק טובה לצדיק שבזכותו הם יכולים להוציא מעשיהם הטובים מן הכח

ח א), ומשפיע מהזיו והאור של החכמה לכולם. ומצינו ביעקב אבינו ע"ה שהיה זיו איקונין שלו חקוק בכסא הכבוד, ממילא כשאומר שהצדיק הוא זיווה של העיר, פירושו, שמשפיע מהשראת השכינה מחכמת אדם תאיר פניו שבו, ומיראת השמים שלו שטל לרצון ה' בתכלית, שזה ביאורו של 'מרכבה לשכינה' שהיה בטל כמרכבה לרוכב, כן הוא היה בטל ללא שום רצון עצמי רק לרצון ה' יתברך. ואת זה הוא משפיע על כל העיר ועל הכלל כולו.

ואמרו צדיקים ע"ה כי זה ביאור הנאמר בתפילת השבת 'מלאים זיו ומפיקים נוגה', שכאשר הצדיקים הם המאורות מלאים זיו החכמה וככל שהם מלאים בזיו חכמה מפיקים מידת הנוגה שהיא תערובת טוב ורע שנתערבו בחטאו של אדם הראשון בעץ הדעת, והצדיקים במעשיהם מפיקים נוגה ומסייעים לכל להכניס מידה זאת לקדושה.

הדר - התפשטות החסדים

'הוא הדרה' שהצדיק משפיע על כולם בעין טובה מחלקו מזיו השכינה שבו וממידת ההוד שזכה בה, כדכתיב 'הוד והדר תשוה עליו' שהדר הוא התפשטות הזיו וההוד להשפיע החסד לכל העולם, ואיתא שהקב"ה חלק ליראיו כח אורו שיוכלו בני אדם לסבול אור המבהיק מסוף העולם ועד סופו, ועל כך כתיב 'הוד והדר תשוה עליו', וכן כתיב (תהלים קמט ט) 'הדר הוא לכל חסידיו', ואת הדר הזה משפיע הצדיק לכל בכח ברכתו.

וזה בא לרמוז לנו באמרו כשהצדיק בעיר הוא הודה זיווה והדרה, כי הצדיק הוא ההדר של העיר, החן והיופי, ההוד וההדר, הזיו והזוהר של העיר מגיע מכוחו של הצדיק, וכמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה שאמרו הכל בשעת פטירתו אוי לו לעולם שאבד קברניטו, שכן השפעת הצדיק הינה בכל תחום.

של רש"י 'ציאת צדיק מן העיר עושה רושם', שהיו שם יצחק אבינו ע"ה ושאר אנשים כשרים שעמו תלמידי אברהם יצחק ויעקב, לכך יציאתו עשתה רושם אצלם שהצטערו על פרידת יעקב מהם שהיה הודם וזיום.

אך באברהם אבינו ע"ה שהיה באור כשדים היו כולם רשעים גמורים ותלמידי נמרוד, וכן היו בני חרן, והיו מלעיגים עליו בני דורו שהיה מחדש אמונה בעולם, ולפיכך כשיצא משם לא נאמר 'פנה הודה' וכו', שלא היו בני דורו מצטערים כלל על יציאתו, ואדרבה היו שמחים ביציאתו.

כלל כל השפע בעולם בא בכח הצדיק

ובאמרו 'זיווה הודה והדרה' כלל כמה מעלות טובות למקום שהצדיק שרוי בתוכו, שהרי יעקב היה 'איש תם יושב אהלים' הכיצד הגיעה השפעתו לכלל המקום. אם היה יוצא ובא ומחזק את הציבור ניחא, אך בהיותו ספון בביתו כיצד הגיעה השפעתו עד שהוא הודה זיווה והדרה של העיר. רק שהצדיק אף כשהוא ספון בחדרו זורח אורו למרחוק, ותורתו מכרזת עליו בכל מקום, ומשפיע על הכלל כולו.

וזה אמרו 'הוא הודה הוא זיווה' - 'הודה' אלו התלמידים שקיבלו מהארת הרב, וכדכתיב (במדבר כז כ) 'ונתתה מהודך עליו'. 'זיווה' - זיו השכינה, זיו החכמה. והחכמה תחיה בעליה' (קהלת ז ב), ובכלל זה שהצדיקים נותנים חיות לנבראים, הן במובן הפשוט של חיים - רפואה וישועה, פרנסה והרווחה. והן במובן הפנימי של חיים שהם החיים הנצחיים באור פני המלך, בבחינת 'אתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום' (דברים ד ד).

השראת השכינה לכלל בזכותו של צדיק

זיו הצדיק יתבאר גם 'זיו איקונין', זיו השכינה הוא השראת השכינה שבזכותו של הצדיק, וכן משפיע מזיו החכמה על הכלל כולו, והחכמת אדם תאיר פניו' (קהלת

יגא לאור ע"י מנחם אור לוישינסקי
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או למכור ללא אישור
 מצד צד השמירה מנחם אור לוישינסקי
 מיוצב ונשמר: שוקן קנר

פרשת ויצא

לחם להאכיל ובגד להלביש

היה זה בשנים שקודם הנהגתו של הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א, הפרוטה לא הייתה מצויה בכיסו ומשפחה ברוכה הייתה כריחיים על צווארו, לדאוג להם למזון ולמחיה ולכל צרכיהם. נמנה הרה"ק מפרמישלאן וגמר בדעתו כי את ההשתדלות הראויה עליו לעשות באופן שיחפש לעצמו משרה כמלמד באחת העיירות, ואת הכסף שיקבל תמורת עבודתו יביא לביתו.

וכך היה המנהג באותם הימים: בשונה מבני הערים הגדולות שהיו שולחים את ילדיהם למלמדים מקומיים אשר היו מרביצי תורה לקבוצות נערים שהיו מתקבצים ובאים לבתיהם, וכל הוצאות המלמד ומשפחתו היו מתחלקים בין כל הורי הילדים, הרי שהכפריים שהתגוררו בעיירות וילדיהם במקרים רבים היו הילדים היחידים בעיירה ומלמד כמובן לא התגורר שם, היו שוכרים מלמד ומביאים אותו להתגורר עימם בביתם, והוא זה שהיה מחנך את ילדיהם.

הכפרי היה מקצה בתוך ביתו חדר צדדי למגורי המלמד, ומתקין עבורו מיטה שולחן ומנורה. את סעודותיו היה אוכל על שולחן הכפרי, מפיתו אכל וממימיו שתה, והיה מקבל משכורת קבועה. כדי לשמור על הרצף היו המלמדים הללו עוזבים את ביתם למשך מחציות השנה, זמן קיץ וזמן חורף, ולא היו חוזרים לביתם אלא לכבוד המועדים: בסיום זמן חורף לכבוד חג הפסח ובסיום זמן קיץ לכבוד ירח האיתנים, ראש השנה יום הכיפורים וסוכות.

מכיון שהוצאות לא היו לו למלמד במשך כל אותם חדשים בהם היה יושב אצל הכפרי,

היו נוהגים הכפריים לתת את משכורת המלמדים בסיום כל זמן וזמן. בשעה שהמלמדים היו מתכווננים לצאת למסע ולחזור אל בני משפחותיהם שחיו להם בערגה, היו הכפריים מכינים להם אמתחת גדולה ובה צידה לדרך הגונה: מיני תרגימא, פירות יבשים וקטניות מתוצרת השדות, וכמובן שהיו משלמים להם את משכורתם המלאה עבור כל אותם חדשים שהיו אצלם.

המלמדים שהגיעו לביתם עם צרור כספם היו ממהרים לשלם את החובות שהצטברו בביתם במשך כל אותם חדשים שלא היו בבית, אם אצל החנווני ואם אצל הקצב וכיוצא בזה, ולאחר מכן היו קונים את צרכי החג בהרחבה, ואת יתרת הכסף היו נותנים לנשותיהם שיהיה להם לחדשים הקרובים.

ביקש איפוא הרה"ק מפרמישלאן להשיג לעצמו משרה של מלמדות שכזאת באחת מהעיירות, אלא שהדבר לא בא לו בנקל. מתברר שהביקוש היה רב מההיצע, ומלמדים רבים, מהם מנוסים ומוכרים, התחרו על מעט המשרות הפנויות. כיתת הרה"ק מפרמישלאן את רגליו ימים רבים בנסיונות להשיג כפרי שיחפוץ בו כמלמד לבנו.

בהשגחה פרטית הגיע הרה"ק מפרמישלאן לעיירה לא מוכרת. שם הצליח למצוא חן בעיני כפרי אחד אשר הסכים לקבלו כמלמד לבניו. מראש הזהיר הכפרי את הרה"ק מפרמישלאן כי מדובר בנערים מנוערים, שלדאבון ליבו ראשם סתום וליבם אטום מלקבל ולהבין דברי תורה. הם בקושי יודעים לקרוא כדבעי בסידור התפילה, אולם רצונו עז שלא יגדלו כשכניהם

הגויים הפוחזים ואין לו שיוור רק התורה הזאת. מבקש הוא מהמלמד שיעשה ככל יכולתו כדי שבניו ידעו פרשה בחומש ואף פרק במשנה, ומי ייתן וגם ידעו 'א' בלעטיל גמרא' - דף גמרא עם פירוש רש"י.

הכפרי מצידו התחייב להאכילו ולהשקותו, לדאוג לו לקיתון משלו, וכמובן משכורת נאה והגונה. לעומתו התחייב הרה"ק כי הוא יעשה ככל יכולתו ללמד את בניו תורה ומצוות ולהחזיר בהם יראת שמים ומידות טובות.

אדהכי והכי, משהחל הרה"ק מפרמישלאן להתגורר בביתו של הכפרי נוכח הוא לדעת שעד שהוא נדרש לחנך את בניו של הכפרי לתורה ולמעשים טובים, הרי שהכפרי עצמו זקוק לחיזוק שכזה לא פחות מהם. רמת ידיעותיו של הכפרי בלימוד התורה היו מועטות מאד, קיום המצוות נעשה כמי שכפאו שד, למחצה ולשליש ולרביע, וכל הליכותיו היו כשל כפרי מגושם. באותם שעות היה מהרהר הרה"ק מפרמישלאן לעצמו, שמא נתקיים בבניו של הכפרי דינא דגמרא 'דיו לבא מדהין להיות כנידון', ואין בניו של הכפרי יכולים להגיע למדרגה גבוהה משל אביהם.

במיוחד הציק לו ידו הסגורה של הכפרי לכל דבר שבצדקה. הכפרי היה קמצן נורא וליבו היה קשה כאבן. כל שמץ של רחמים לא היה בנפשו לנוכח אביונים שביקשו את עזרתו. שוועת עניים לא נכנסה באזניו וצעקת הדל לא נגעה ולא פגעה בו. פעמים הרבה היה הרה"ק שומע מתוך חדרו את עוברי האורח מתחננים אליו שייתן להם להיכנס לביתו ולהינצל מהקור העז השורר בחוץ. עניים ואביונים היו משוועים לפת במלח ולמים במשורה, ואילו הוא אוטם ליבו וכפתן חרש לא ישמע.

בתחילה ניסה הרה"ק מפרמישלאן את כוחו

בדברי מוסר ותוכחה. פעמים רבות היה אומר לפניו מאמרי חז"ל ודברי הקדמונים בשבח ובמעלת מצוות הכנסת אורחים וגמילות חסדים. אף היה מוסיף ומתבל את דבריו בסיפורי צדיקים נאים ובהבטחות הטובות השמורות לבעלי החסד בזה ובבא, אלו הדברים אשר אדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. אלא שכל דבריו לא הועילו מול ערלת לבבו של הכפרי והוא נשאר עקשן ועומד על שלו.

משנעקה נפשו של הרה"ק מפרמישלאן לראות את התנהלותו האכזרית של הכפרי לכל המתדפקים על דלתותיו, פנה אליו ונתן לו הצעה שאי אפשר לסרב לה: מכאן ואילך, אמר לו הרה"ק מפרמישלאן, תשנה מהרגלך ותתחיל לקבל פני כל אורח שיזדמן לביתך בסבר פנים יפות, מבלי כל קשר למעמדו וליכולותיו הכספיות. הכנס אותו לביתך והתקן לו מיטה מוצעת כדבעי למען יוכל לחלץ את עצמותיו. מלבד זאת, אף תוסיף ותאכילהו ותשקהו ביד רחבה וכיד המלך, ממיטב המאכלים והמשקאות שיש בביתך. שמא תאמר: מי ישלם על כל זה? דע לך כי אנכי מוכן ומזומן לשאת בעול כל הוצאות אלו! הלא עובד אני אצלך כמלמד, ובכן, התקן לעצמך פנקס מיוחד ובו תכתוב את כל ההוצאות שהיו לך על האורחים, וממשכורתית תנכה את כל הוצאות אלו.

להצעה שכזאת כבר לא היה המלמד יכול לסרב, הוא קיבל את הדברים ברצון והבטיח להרה"ק מפרמישלאן כי הוא אכן יקיים את הדברים במלואם. מיום זה ואילך יהיה ביתו פתוח לרווחה וכל אורח יקבל את כל אשר הוא נזקק לו.

אמנם עוברי האורח כבר היו רגילים משנים קדמוניות שדלתות ביתו של כפרי זה נעולות וסגורות בפני אורחים, אולם אותם אורחים

שהמלמד חייב לו. ההוצאות של האורחים הם כעשרים רובלים יותר מהמשכורת המתואמת, ויואיל נא המלמד לשלם את חובו כאשר אמר.

הרה"ק מפרמישלאן עמד משתומם לנוכח דברי הכפרי. הוא אפילו לא ניסה לדבר אל ליבו, בידעו כי הדבר לא יעלה ולא יוריד, ומה ייתן לו ומה יוסיף לו לשון תחנונים שיידבר אליו, היה ברי לו שבוודאי הוא לא יוותר לו גם על פרוטה אחת. אכן לא חלפו רגעים והכפרי חל לחטט בחפציו של הרה"ק מפרמישלאן במטרה למצוא בהם דברי חפץ שבהם ישולם החוב.

לא ויתר הכפרי אפילו על פרוטה אחת. הוא נטל מהמלמד את מעיל הפרווה שלו, הוסיף ולקח כמה ספרים עבים שדומה היה עליו כי יוכל למוכרם בסכון הגון, ולסיום אף לקח את שעונו הפשוט. כל זאת יחד היה בעיני הכפרי שוים כעשרים רובלים, כסכום החוב שהיה חייב לו.

משיצא הרה"ק מפרמישלאן מעל פניו של הכפרי בדרכו אל ביתו, הייתה שמחה של מצוה ממלאת את לבו הטהור. אמנם כיסו היה ריק, ואף חפציו וספרייו נלקחו ממנו, אך הוא חש בהתרוממות הרוח על מצות הצדקה וההכנסת אורחים שעלה בידו לקיים בהידור רב.

רק משנכנס לעירו נזכר הרה"ק מפרמישלאן בבני ביתו היושבים ומצפים לבואו, כסבורים הם שצרוור כספו בידו, ואילו עתה שב אליהם בידיים ריקות ובחוסר כל. הרה"ק מפרמישלאן כדת מה לעשות, שהרי החובות מימי החורף חייבים להפרע, שלא לדבר על צרכי החג שעליו לקנות, ולפתע צד את עיניו נצנוץ מפתיע משולי הדרך.

התקרב הרה"ק מפרמישלאן למקום הנצנוץ ולא האמין למראה עיניו: מטבע אדום של זהב

שעדיין לא ידעו זאת וניסו את מזלם בביתו של הכפרי הופתעו לגלות את מידת ההכנסת אורחים המופלאה שנוהג בה הכפרי והם סיפרו זאת לחבריהם. מפה לאוזן עברה השמועה ועוף השמים הוליך את הקול כי הכפרי שינה את הליכותיו וכי הוא הפך למכניס אורחים לבבי. איש לא ידע את הסוד העומד מאחרי שינוי זה, אך גם התעיינו בכך יתר על המידה. דיים לאורחים שהם מתקבלים בסבר פנים יפות.

חדשי החורף עברו ביעף, רגלם של עוברי דרכים הייתה מצויה בביתו של הכפרי לשמחתו הגדולה של הרה"ק מפרמישלאן, ואדהכי והכי כבר הגיע ראש חודש ניסן, הוא הזמן בו המלמדים היו נוהגים לעזוב את הכפרים ולשוב למשפחותיהם המחכות להם ולחוג עימם בצוותא את חג הפסח. גם הרה"ק מפרמישלאן בא כדי להיפרד מהכפרי ולקבל את משכורתו החצי שנתית עמה יוכל להרנין את לב בני משפחתו המחכים ומצפים לכך לאחר שבמשך זמן כה רב נעדר מביתם.

הכפרי הודה למלמד על עבודתו, ואף אמר כי ניכר שיפור של ממש במצבם הרוחני של ילדיו, עד כי פנים חדשות באו אליהם. אין הם יותר נערים מגושמים וחסרי תועלת ותוחלת, אלא הפכו לבחורים מחונכים ויודעי ספר. אף את המשכורת, המשיך הכפרי ואמר, אשלם לך עד הפרוטה האחרונה, אלא שתחילה לכל עלינו לעשות חשבון צדק, שהרי כדברך עלי לנכות ולהוריד ממשכורתך את דמי הכנסת האורחים.

הוציא הכפרי את הפנקס והחל לחשב חשבוננו של עולם. לאחר שעה ארוכה הפכו פניו של הכפרי להיות מכורכמות וחמוצות. החשבון המפורט העלה שלא זו בלבד שלא נותרה למלמד פרוטה אחת בשכרו, אדרבה, ההוצאה יתירה על השכר, ועוד נותר כאן חוב

לפתח העיר הבחין אדוני מחלון כרכרתו במטבע אדום זהב המונח בעפר. אין זאת אלא עיניהם המיוחדות של העשירים שמבחינים הם בכגון דא אפילו תוך כדי נסיעתם, ירד העשיר והרים את המטבע, ותוך כדי כך עלה בלבו שלא ליהנות מן המציאה כי אם להעניקה לכם, הלוא הוא מכירכם מאז ומתמיד כאברך ירא וחסיד, ויהא זה עבורך לכבוד החג הממשמש ובא.

נענה הרה"ק מפרמישלאן ואמר בחיור: אין זאת עינו המיוחדת של העשיר, כי אם ההשגחה הפרטית שכיוונה את העשיר להרים את המטבע עבורי, שכן מטבע זו הייתה מוכנה ומזומנת עבורי, להודיעני שלא הפסדתי כלום מכל המצוות שקיימתי, ההכנסת אורחים והגמילות חסדים שנעשו על חשבוני, ואדרבה ריווח גדול היה לי מכך.

על הפסוק (בראשית כח כ): **וַיֵּדַר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יְהִי אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרֵי בְדֶרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ,** פירש הרה"ק רבי שלמה מלוצק זיע"א, מגדולי תלמידיו ומוציא לאור דברות קדשו של הרה"ק המגיד ממזריטש זיע"א, בספרו 'דברת שלמה', כי בקשתו של יעקב אבינו לא הייתה כפשוטו, לחם למאכלו ובגד למלבושו, כי אם להכנסת אורחים ולגמילות חסדים, ליתן לאחרים לחם לאכול, לעניים ולאורחים, ולהלביש ערומים. מפרש הרה"ק מלוצק כי יראת הבורא יתברך היא שער הפרנסה, שכן על ידי מידה זו נמשכת הפרנסה וזוכים לעשירות, וכמרומז בפסוק (ישעיה לג ו) 'יראת ה' היא אוצרו'. וזהו שאמר יעקב אבינו 'אם יהיה אלהים עמדי', שאזכה למידת יראת שמים, הרי שעל ידי זה יושפע לי עשירות ובזה אוכל לקיים מצוות הכנסת אורחים וגמילות חסדים.

טוהר מוטל היה על האדמה כאבן שאין לה הופכין, משל ממתין ומחכה הוא למי שיבוא וירימנו. יודע היה הרה"ק מפרמישלאן היטב את שוויו העצום של מטבע זו, פי כמה וכמה ממשכורת שנתית של מלמד, והנה עליו להתכופף ולהרימה והכל על מקומו יבוא בשלום.

באותה שעה נמלך הרה"ק מפרמישלאן בדעתו ואמר: אם אכן ממון זה מוכן ומזומן הוא לי מן השמים, בוודאי שהמטבע תגיע אלי גם בלי שאזדקק להתכופף אליה ולהרימה. ובהחלטה איתנה ואמיצה המשיך הרה"ק מפרמישלאן כשהוא מותיר את המטבע על מקומו, צועד אל עבר ביתו כשמאומה אין בידו. נכנס הרה"ק מפרמישלאן והכל קבלוהו בשמחה ובתשואות ובהודאה להשי"ת על שזכו לשוב ולהתראות מתוך בריות גופא ונהורא מעליא. לאחר שנח מעט מדרכו, העזה הרבנית ושאלה אותו ברמיזה אודות הכסף שהביא עימו, שכן הזמן קצר והמלאכה מרובה ועליהם להספיק הרבה לפני חג הפסח.

נענה לה הרה"ק מפרמישלאן ואמר לה במתינות: ודאי שצודקת את, אך יערב נא בקשתי שתואילי נא להמתין עד הערב. התפלאה הרבנית מאוד ולא הבינה מדוע מסרב בעלה לתת לה את הכסף עד הערב, אך קיבלה את דבריו בהכנעה והחרישה.

כאשר נטו צללי ערב והרה"ק מפרמישלאן יושב היה בבית המדרש ועוסק בתורה, נכנס לפתע משרתו של אחד מעשירי העיר אל בית המדרש, כשהוא תר בעיניו ומחפש אדם כלשהוא. רק משהבחין בהרה"ק מפרמישלאן יושב והוגה בתורה, ניגש אליו והניח בכף ידו את מטבע הזהב האדום.

וכך אמר המשרת: זה עתה ממש שב אדוני העשיר מנסיעה מחוץ לעיר, והנה סמוך ונראה

לאור באור לשמים

"שמועדי בדברי הקודש האלה יאיר

כל איש נשמתו הנקראת שמים"

(הרה"ק ר' משה מנחם מבראגין ז"ע)

בשורה טובה לישורי הסודות:

ספר אור לשמים המבואר
הרה"ק רבי מאיר זע"א מאפמא

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

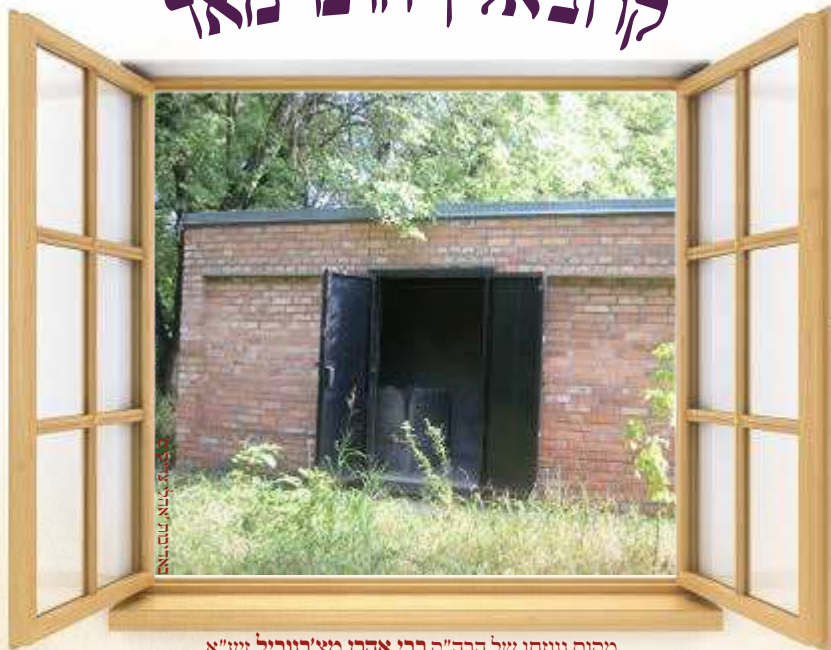
לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
אדמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרב"ק רבי אהרן מצ'רנוביל זיע"א

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך